

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

DOĞAN KARDEŞ ■ SEÇME ŞİİRLER

Oktay Rifat

Bir Aşka Vuran Güneş

BİR AŞKA VURAN GÜNEŞ
Seçme Şiirler

•
Oktay Rifat

*Oktay Rifat'ın
YKY'deki kitapları:*

- Bütün Şiirleri I-II (2007)
Bir Kadının Penceresinden (2007)
Danaburnu (2008)
Bay Lear (2008)
Yağmur Sıkıntısı - Toplu Oyunlar (2009)
Şiir Konuşması (2009)
Elleri Var Özgürlüğün: Oktay Rifat 100 Yaşında
(*sergi kataloğu*, 2014)
Şiir Her Yeredir: İlhan Berk 100 Yaşında
(*sergi kataloğu*, 2018)
Mısırkalyonıgne (2018)
- Bir Aşka Vuran Güneş - Seçme Şiirler (2008)
Bayraklarımı Çektim - Kendi Sesinden Şiirler (2014)
Bu Dünya Herkese Güzel (Dışarıda Kalan Şiirler) (2016)
Elleri Var Özgürlüğün - 50. Yıl Kitabı
(*numaralı özel baskı*, 2016)

OKTAY RİFAT

Bir Aşka Vuran Güneş

Seçme Şiirler

Hazırlayan
Cevat Çapan

YAPI KREDİ YAYINLARI

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Yapı Kredi Yayınları - 2800
Doğan Kardeş - 234
—ilkgençlik—

Bir Aşka Vuran Güneş / Oktay Rifat

Hazırlayan: Cevat Çapan

Kitap editörü: Fahri Güllüoğlu

Kapak tasarımı: Nahide Dikel

Baskı: A4 Ofset Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Otosanayi Sitesi Yeşilce Mah. Donanma Sok.
No: 16 Seyrantepe - Kağıthane / İstanbul
Tel: (0212) 281 64 48
Sertifika No: 12168

1. baskı: İstanbul, Kasım 2008
10. baskı: İstanbul, Ocak 2019
ISBN 978-975-08-1512-6

© Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş., 2015
Sertifika No: 12334

Bütün yayın hakları saklıdır.

Kaynak gösterilerek tanıtım için yapılacak kısa alıntılar dışında
yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir yolla çoğaltılamaz.

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık Ticaret ve Sanayi A.Ş.
İstiklal Caddesi No: 161 Beyoğlu 34433 İstanbul
Telefon: (0212) 252 47 00 Faks: (0212) 293 07 23
<http://www.ykykultur.com.tr>
e-posta: ykykultur@ykykultur.com.tr
İnternet satış adresi: <http://alisveris.yapikredi.com.tr>

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık
PEN International Publishers Circle üyesidir.

İÇİNDEKİLER

Şiirin Aşınmaz Zamanı • 9

Hayranlık • 13

Uçaklar • 14

Benim Yârim • 15

Tecelli • 16

Eski Zaman • 17

Karıma • 18

Farelerle İnsanlar • 19

Yalancı Dolma • 20

Uludağ Sokak Satıcıları • 21

Fadik ile Kuş • 22

Kadeh • 27

Telefon • 28

Çıplak Bir Adam • 30

Karga ile Tilki • 32

(*Perçemli Sokak*'tan)

II • 39

XII • 40

XXXI • 41

XLI • 42

İbibik • 43
Yaylada • 44
Eşik • 45
Yedi Dağın Ardındaki • 46
Gündüze Geceye Özlem • 48
İsli Alinyazımız • 49
Tenteli Araba • 50
Eski Mühürler • 51
Yağmurlar • 52
Büyük Zaman • 53
Ziller Davullar • 55
Mayıs Girer • 56
Bin Kılıkta • 57
Rüzgârlı • 58
Yan Yana Başlarımız • 59
Sen Yalnızlığında VII • 60
Bir Aşka Vuran Güneş • 61
Nara Benzerdin • 62
Hoyrat Bir Yastığa • 63
Işıklar Yandı • 64
Kızlar • 65
İlkyaza Giriyoruz • 66
Elçiler • 67
Batak • 69
Bu Soğuma • 70
Yine Bu Sabah • 71
Ve İhtiyar Yalının • 72
Sustuğu Saatte • 73
Mısır Dönüşü • 74
1509 Depremi • 75
Fatih'in Resmi • 76
Hürrem Sultan'a Gazel • 77
Bulut • 78
Çift Sürenler • 79
Basmalar • 80

Ay Işığı • 81
Dağ Yolundaki Kız • 82
Bulanık Bir Suda • 83
Mamut • 84
Patroklos'un Ölümü ve Atlar • 85
Ayna Lamba ve Gece • 86
Öpüş • 87
Cambaz • 88
Fener • 89
Dilalem Çengisi • 90
Kaf • 91
Denizde • 92
Ovada Bir Adam • 93
Göç • 94
Kızla Şehzade • 95
Ev • 96
Ben ki Hepsiyim • 97
Nerde • 98
Av • 99
Sessiz Kıyıda • 100
Eski Koltukta • 101
Balkon • 102
Dağılarak Yaşamak • 103
Hurda Vagonlara Ağıt • 104
Şiirin Zaman'ı • 106
Aracı • 107
Öteki Yaz • 108
Kiralık • 109
İhlamurlar • 110
Bir Gemi • 111
Yine Yapraklar • 112
Rüzgâr • 113
Oktay Rifat Biyografisi • 115
Şiirlerin Yer Aldığı Kitaplar • 123

Şiirin Aşınmaz Zamanı

Oktay Rifat, adını 40'lı yılların başında Orhan Veli Kanık ve Melih Cevdet Anday'la birlikte yayımladıkları *Garip* kitabındaki şiirlerle duyurmuştu. O da arkadaşları gibi ölçü ve uykaktan vazgeçemeyen o dönem şiir anlayışının kurallarından ve kısıtlamalarından uzaklaşarak şiir dilini gereksiz süslerden arındırmak istiyordu. Şiirde gündelik dilin esnekliğinden yararlanarak sıradan insanların yaşayışına, sevincine, doğa karşısındaki hayranlığa ve şaşkınlığa yer verilerek ele alınan konularda da köklü bir değişikliğin sağlanabileceğine inanıyordu.

Garip'ten sonra yayımlanan *Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler*'de bu anlayışın başarılı örneklerini veren Oktay Rifat istediği zaman kişisel yaratıcılığından ödün vermeden ölçülü uyaklı geleneksel şiirin de bir ustası olduğunu gösterdi. "Garip" şiirinin akılcı, mizah yanı ağır basan özelliklerinin yanı sıra onun duygusal yaşantıyı da elden bırakmayan yaklaşımı lirizmin onun şiirinde her zaman önemli bir yer tutacağının göstergesiydi.

Gene ilk dönem kitapları arasında sayabileceğimiz *Aşağı Yukarı* ve *Karga ile Tilki* kitaplarındaki şiirlerinin en belirgin özelliklerinden biri, içinde yaşadığı dünyanın insanları ve nesneleriyle sanki onlarla birdenbire karşılaşmışçasına bu yaşantıyı bir çocuğun sevinciyle dile getirmesiydi. Böylece ya-

kından tanıdığı Boğaziçi'nin değişik semtleri, kenar mahalle insanların doğal yaşayışları bir yandan, bu sınırlı dünyanın dışında insanlığın yaşadığı savaş yıllarının çeşitli yıkımları öbür yandan, onun siyasal bilincinin de haksızlıklara karşı direnişinin, özgürlüğe duyduğu özlemin sözcülüğünü etmesine yol açmıştı. Oktay Rifat bu ilk kitaplarında şaşırtıcı anlatım özelliklerini giderek daha özgürce kullanarak yergi ve alaycı tutumunu yeni imgelerle zenginleştirirken yoğun bir lirizme ulaşmanın yollarını da aramaktan vazgeçmedi.

Perçemli Sokak (1956) ve *Âşık Merdiveni* (1958) kitaplarındaki şiirleriyle yeni bir döneme giren Oktay Rifat bu şiirlerdeki şaşırtıcı imgeleriyle gerçekliğe yepyeni bir açıdan, neredeyse bir çiçekdürbünününden bakar gibi bakmayı deniyordu. Bu deneyinde, birbiriyle ilgisi olmayan nesnelerin ve imgelelerin yan yana gelmesinin soyut resim ya da atonal müzik gibi bir etki yarattığını göremeyen birçok eleştirmen ve okur onu anlamsız bir şiire yönelmekle suçladı. Oysa Oktay Rifat hem *Perçemli Sokak*'ın başında "Ahmet'e" adlı ithaf şiirinde onu geleceğin gelişmiş bir bireyi olarak selamlıyor, hem de bu kitabın kısa önsözünde açıkladığı gibi, "kelimelerin konuşma dilindeki düzeninde" yaptığı değişikliklerle "birbirine yabancı sanılan kelimelerin karşılıklı ışığında gerçeğin unuttuğumuz yüzüyle" karşımıza çıkacağına inanıyordu. Geçen zaman onun bu konuda ne kadar haklı olduğunu açıkça gösterdi. Artık kimse bu iki kitaptaki şiirleri anlamsız şiir örnekleri olarak tanımlamıyor.

1966'da yayımlanan *Elleri Var Özgürlüğün* kitabıyla Oktay Rifat'ın şairliğinin en parlak dönemine girdiğini söyleyebiliriz. Bu kitaptan sonra gelen *Şiirler* (1969), *Yeni Şiirler* (1973), *Çobanlı Şiirler* (1976), *Bir Cıgara İçimi* (1979), *Elifli* (1980), *Denize Doğru Konuşma* (1982), *Dilsiz ve Çıplak* (1984) ve *Koca Bir Yaz* (1987) kitaplarında onun çocukluğunun evcil bir cenneti olan İstanbul'un Boğaz köylerinden, gürültücü sokak satıcılarından, kent yaşayışının hayhuyundan kırsal bir dün-

yaya, doğaya ve doğallığa yöneldiğini görüyoruz. Bu şiirlerde hayatın bütünselliği ve ayrıntı zenginliği yirminci yüzyılda pek az şairde rastlanan bir yüksek üslupla yansıtılmıştır da diyebiliriz.

Bu son döneminde Oktay Rifat ufkun ötesine bakarak var olmanın gizlerini okuruyla paylaşan cömert bir bilge gibidir. Adalet, özgürlük, zamanın geçişi onun hâlâ önem verdiği konulardır. Ama ilk şiirlerinin delifişek neşesi yerini filozofça bir gülümsemeye bırakmıştır. Sıradan insanlar, evcil nesneler gene vardır bu şiirlerde, ama nerdeyse evrensellik ya da eskimezlik boyutu kazanmış anlamlı ayrıntılar olarak çıkarlar karşımıza. Oktay Rifat Zaman ve Uzay içinde insanın yazgısını uzak geçmişinden günümüze bu geniş zamanda yaşamışcasına ve sözünü ettiği kişiler ve nesnelerle özdeşleşerek gözden geçirir. Bu şiirlerin çoğunun mekânı tümüyle evren, bütün doğal varlıklar da değişik kılıklarda sahneye çıkan oyunculardır: mevsimleri, günün değişik saatlerini canlandıran; güneşin, ayın, yıldızların, denizlerin, dağların, ovaların, rüzgârın, bulutların, yağmurun diliyle konuşan oyuncular. Agamemnon, Fatih Sultan Mehmet, Yavuz Sultan Selim, Kanuni Sultan Süleyman ve daha nice ilginç oyun kişisi boy gösterir Oktay Rifat'ın evrensel sahnesinde. Zaman zaman cansız varlıklar da katılır bu oyuncuların arasına. Padişah saraylarından maden işçilerinin mahallelerine, ıssız Boğaz iskelelerinden Anadolu'nun dağ köylerine kadar uzanan değişik oyun alanlarında karşımıza çıkan bu varlıklar Oktay Rifat şiirinin dramatik dokusunu oluştururlar.

Son dönem şiirlerinde genel olarak insanın Zaman ve Uzay içinde yaşadıkları büyük bir ayrıntı zenginliğiyle ve çarpıcı imgelerle gözler önüne serilirken her şeyin geçici oluşu, Zaman'ın yıkıcılığı, insanın ölümlülüğü Oktay Rifat'ın trajik duyarlılığını daha da belirginleştirir. Şairin ilk dönem şiirlerine göre bu son dönem şiirlerini karamsarlığa yönelik köklü bir bunalımın sonucu olarak yorumlayan eleştirmen-

ler de olmuştur. Gerçekten de bu şiirlerin yazıldığı 70’li, 80’li yıllarda dünyanın ve Türkiye’nin geçirdiği siyasal sarsıntılar, şairin yakın çevresinden birçok dostunun uğradığı haksızlıklar, tutuklanmalar ve ölümler kuşkusuz onu da derinden etkilemiştir. Ancak Oktay Rifat da kendinden önceki büyük sanatçıların çoğu gibi, son çözümlemede, hayatın olumlu ve olumsuz yanları arasında bir denge kurmayı, böylece hayatla uzlaşmayı ve barışmayı başarmıştır.

Bu kitapta Oktay Rifat’ın ilk şiirlerinden son dönem şiirlerine kadar nasıl bir gelişme ve olgunlaşma gösterdiğini kanıtlayan pek çok örnek bulacaksınız. Ancak onun on beş kitabından seçebileceğimiz daha o kadar çok parlak örnekler vardı ki, bu kitaba hangi şiirleri alıp hangilerini dışarda bırakacağım konusunda epeyce zorlandım. Bu yüzden okurların onu daha iyi tanımak için bu sınırlı sayıdaki şiirlerle yetinmemelerini öneriyorum. Çünkü bu şiirlerden yola çıkarak birçok okurun tek tek onun bütün şiir kitaplarına yöneleceğine ve böylece “Şiirin Aşınmaz Zamanı”na Oktay Rifat’ın bütün şiirleriyle ulaşmanın kolaylaşacağına inanıyorum.

Cevat Çapan

HAYRANLIK

Ne güzel enseyi geçmemesi saçların
Alnımızda bitmesi
Tane tane olması kirpiklerin
Tel tel olması kaşların
Ne güzel insan yüzü
Elmacık kemiği ve on parmak
Ya dünyamız bütün bu mevsimler
Bulutlar telli kavak

Ya İstanbul

UÇAKLAR

Uçaklar gelecekmiş
Korkum yok benim
Kâğıt gemilerim
Kurşun askerlerim hazır
Hem bunlar bozulursa
Babam yenilerini alır

BENİM YÂRİM

Benim yârim iki dirhem bir çekirdek
Hoppa mı hoppa
Rakı içer
Kadeh kırar
Benim yârim sırasında benden hovarda
Kavuniçi mendil
Markalı çanta
Benim yârim çıtkırıldım
Benim yârim alafranga

TECELLİ

Nedir bu benim çilem
Hesap bilmem
Muhasebede memurum
En sevdiğim yemek imambayıldı
Dokunur
Bir kız tanırım çilli
Ben onu severim
O beni sevmez

ESKİ ZAMAN

Eski zamanda
Büyükler henüz küçük
   ler   memi ti daha
Altmı  para  ekerin okkası
Portakalın sandığı bir mecidiye
Meyva sebil
Kiler dolu

Hamam ustası Nazife
Yüzüne bakılır taze
K  ıt ı Ali Efendi burma bıyıklı
O vakit de sevi mek vardı

A aca  ıksak
Yerde kalmazdı pabucumuz
Hey gidi günler

KARIMA

Sofalar seninle serin
Odalar seninle ferah
Günüm sevinçle uzun
Yatağında kalktığım sabah

Elmanın yarısı sen yarısı ben
Günümüz gecemiz evimiz barkımız bir
Mutluluk bir çimendir bastığın yerde biter
Yalnızlık gittiğin yoldan gelir

FARELERLE İNSANLAR

Şükret fare
Bu kapana şükret
Yüzüme bakma öyle acı acı
Gözünü mü oydu
Derini mi yüzdü
Hayanı mı burdu
Şişlemek elimdeydi
Gazlamak elimde
Diri diri yakmak elimde
Diri diri gömmek elimde
Elini kalbine koy da söyle
Karını mı astım
Kızını mı kestim
Yuvanı mı bozdum
Yooo fare
Olmaz fare
Şunun şurasında minnacık bir kapan bu
Ne tank
Ne top
Ne tayyare

YALANCI DOLMA

Şu zeytinyağı dolma

Yemek değil rezalet

Rezalet rezalet

HÜRRİYET MÜSAVAT ADALET

ULUDAĞ SOKAK SATICILARI

Girin satıcılar evimin bülbülleri
Girin girin aydınlık bahçemden içeri
Üzüm satın armut satın nar satın bize
Dağlar görünürken kapıda ardınızdan
İndirin tüy gibi küfeyi sırtınızdan
Bir elmada bir mevsim dolsun evimize

Ya sen ey karınca tüccarı gazeteci
Ağzının ucunda bir sap ebegümeci
Kaşlarında macera gözlerinde oyun
Şeytan gibi kaçan yollu bisikletinle
Yırtık çizmelerin kadife kasketinle
Getir o eski sevincini çocukluğun

Akşamla bacada mavileşince duman
Biten türkü gibi uzaklaşın kapımdan
Kayın ağır ağır gündüzden gecenize
Ey İstanbul ağzıyla mal satan simitçi
Çocukları eşeğine bindiren sütçü
Halil İbrahim bereketi kesenize

FADİK İLE KUŞ

Fadik kız Fadik kız
Kuşa bak kuşa
Süzüm süzüm süzülüyor havada
Kuş musun
Şeytan uçurtması mısın ağabey
Bu ne keyif böyle
Kedi desen öyle
Köpek desen öyle
Tavuklar horozlar öyle
Ağaç ver yansın etmiş pembeyi yeşili
Donanma sanki mübarek
Deliye dönmüş çayır çimen
Halı gibi kara toprağın üstü
Fadik kız Fadik kız
Fırlat çarığı çorabı
Yürü
Bir daha söyletmedi Fadik kız yürüdü
Az gitti uz gitti
Dere tepe düz gitti
Ballıbabaları emerek
Burnunu çekerek
Ver elini çekelek
Ben sana küselek
Gide gide bir ağacın dibine vardı
Ağaç büyük
Üç adam kucaklayamaz
Dalları nah belim gibi

Yaprakları yeşil
Ama ne yeşil
Karaya çalar yeşillikten
Ağaç dile geldi

Fadik
Buyur ağaç
Karnın aç mı
Aç ağaç aç

Çelerden dili dolaştı Fadik'in
Ağaç sordu

Ne yersiniz sizin köyde
Ekmek yerik
Başka
Tarhana yerik
Başka
Pancar yerik
Başka
Başka ekmek yerik

Ağaç kızdı

Bana bak Fadik
Doğru söyle
Başka ne yersiniz köyde
Erik yemez misiniz erik
Yerik

>

Ağaç küplere bindi

Ulan piç kurusu
Siz et yersiniz köyde
Yerik
Siz börek yersiniz köyde
Yerik
Ha şöyle imana gel
Yerik
Siz makarna yersiniz köyde
Yerik yemezik yerik
Vay

Ağaç sıyırıp köklerinden birini toprağın altından
Bir tekme salladı Fadik'in kıcına
Fadik balon gibi
Yükselmeye başladı havalara
Bereket
Şu bizim kuşa
Hani canım
Şu yukarda lafı geçen kuş
Kaptığı gibi Fadik'i
Gak deyince et
Guk deyince su
Yerden yedi kat arşa kanatlandı o hızla
Baktılar cennet
Cennette bir kalabalık
Bir kalabalık
İğne atsan yere düşmez
Çukurova ırgat kahvesi sanki mübarek

Ama öylesine değil
Lüküs kibar
Duvarlar silme muhallebi
Ayın on dördü gibi gılmanlar
Gılmanların peşi sıra rintler
Kırk dokuzluk ab-ı kevserler patlatılmış
Ciğer kebabları sulu sulu
Kimi güler
Kimi konuşur
Kimi
Canib-i rahmete son çektiği sagarla döner
Kısacası âlem
Rintlerden biri Fadik'e sordu

Ciğer yer misiniz sizin köyde
Yerik
Hindi dolması
Yerik
Libido
Yerik
Mr. Pickwick
Yerik
Eveleme develeme devekuşu kovalama
Yerik
Peki şey yer misiniz şey
Yerik
Miyan kökü
Yerik
Mısır koçanı
Yerik

>

Hayal Şehir
Yerik yemezik yerik

Bir tekme Fadik'in kıcına
Sür deveci develeri yokuşa
Ak göğüste gül memeler tokuşa
Bereket şu bizim kuşa
Derken efendim cumburlop
Yeni baştan yeryüzüne indiler
Fadik iki göz iki çeşme doğru eve
Kuş
Şeytan uçurtması gibi süzölmeye
Bıcır bıcır söylenmeye havalara

KADEH

Burası dalyan kahvesi
Ortalık süt mavisi
Apostol bu ne biçim meyhane
Tabağımda bir bulut
Kadehimde gökyüzü

TELEFON

Gözlerin var ya çekik kara kara
Önce gözlerindi en güzel ılık
Beyaz dişlerindi bacakların omuzun
Damalı örtüde bir kâse çorba gibi
Buğulu bir lezzetti karıkocalık
Şimdi bir çınar yeşeriyor içimde
Bir şarkı söyleniyor uzun uzun
Hürriyetin rüzgârlı bayrağı oldu
Bize yeten aydınlığı sevdamızın

Aman dayanamazsam ne etmeli
Bütün pencereler üstlerine açık
Kimler soyar çocukları kimler örter
Biri on bir yaşında öteki küçük
Ya anne diye bağırırsa uykusunda
Belki korkmuş belki de susamıştır
Geceleri su içmeye alışık
Çorap öyle mi giydirilir don öyle mi bağlanır
Gömleği bir tuhaf sarkıyor arkasında

Çocuklara bakma dayanırım
Gide gide çoğaldım halkım ben artık
Dağ taş kalabalık kalabalık
Satar mıyım onları onlar da çocuklarım
Ben kadınımla çocuklarımla varım
Telefon nafile açmam seni
Söylemez dillerim yarınla bağlı
Tutmaz parmaklarım kocamdan belli
Telefon benimki de analık

Çocuklara bakma dayanırım
Sevgiydim önce bir çeşit incelik
Şimdi işe yarıyorum kaba saba
Tuzlu bir deniz kokusu havada
Benimle başladı bu müthiş tazelik
Benimle yaklaştı güzel günler
O günlerin eşiğinde beni hatırlayın
Hatırlayın onların vahşetini
Her telefon çalışta kesik kesik

ÇIPLAK BİR ADAM

Bir adam
Çıplak bir adam
Çırılçıplak bir adam
Denize atladı atlayacak
Nereden
Moda'dan
Moda'da bir kayıktan
Gökyüzü mavi alabildiğine
Deniz
Sütliman
Bir adam
Palabıyıklı başka bir adam
İskelede bir babaya oturmuş
Bağırıyor öteden

Ben Bakkal Tanaş'ın oğlu Hacı
Balıkpazarı'nda meyhaneci
Heyyy
Sana söylüyorum sana
Sakın atlama ha
Yüzmek biliyor musun bakalım
Benimki bir iyilik
Bir yardım
Atlama atlama evladım
Yoksul anana acı
Gençliğine acı

Bir adam
Çıplak bir adam
Çırılçıplak bir adam

Denize atladı atlayacak
Moda'dan
Bir kadın bağılıyor öteden

Oh benim güzel oğlum atlama
Atlama noolur
Elâlem gibi güzel güzel gir
Senin atlamak nene
Kim bakar sonra öksüzlerine
Kim öder Bakkal Tanaş'ın borcunu
Atlama oğlum atlama
Atlama evladım
Rezil oluruz bakkala çakkala

Bir adam
Çıplak bir adam
Çırılçıplak bir adam
Denize atladı atlayacak
Moda'dan
Gökyüzü mavi alabildiğine
Deniz
Sütliman
Bir kadınla Bakkal Tanaş'ın oğlu Hacı
Yırtınıyorlar öteden

Atlama hain
Atlama rezil firavun
Atlama
Bizlere acı
Öksüzlerine acı
Bakkal Tanaş'a acı

KARGA İLE TİLKİ

Şu bizim İstanbul'da
Lamartine Caddesi'ndeki ağaç
Kötü akasyanın biri
Gel gör ki
Büyür büyür büyür
Yıldızlara değer geceleri
Kış geldi mi
Kodunsa bul
Gezici kuşlar gibi
Alır da başını gider
Dört iklim yedi bucak seyran eder
Seyran eder şehzadem
Hind ü Yemen'i heeey
Çin ü Maçin'i
Bir de bakarsın kandil kandil donanmış
Hoppala yavrum yaz geldi
Her telden ayrı çalar
Yaprakları çiçekleri
Dulları zıvanadan çıkarır
Dertli eder tazeleri

Tutalım ki küçük hanım yatağına uzanmış, elinde Lady Chatterley'in Amanı, karşığı duvarda ressam-ı şehir Bedros ustanın Deniz Kızları, dalmış gitmiş, sırma saçlar yastığa dökülmüş, güllü lokum şekeri gibi o pembe yanakların balı damlıyor. Durur mu seninki? Kaldırdığı gibi yorgani cup küçük hanımın koynuna. Bir fısıltı, bir hışırtı, bir hışırtı, bir fısıltı.

Kısacası
Yol yordam söz erkân bitirmiş
Eli yüzü düzgün
Musahabeti tatlı
Bulunmaz bir Hint kumaşıdır ağacımız
Ben diyeyim Şecer-i Vakvak
Sen de Kanlı Kavak
Hay Hak
Yâr bana bir eğlence

Şu bizim İstanbul'da
Lamartine Caddesi'ndeki ağaç
La Fontaine'i bilir
Bu yüzden elinde booolca
Karga bulundurur
Tilkiye gelince
İlahi su kuşu
Tilkinin lafı mı olur
Karga karga gak derse
Çık duvara bak derse
Hiç durma tırman duvara
Ne görünür bilir misin
Kum gibi tilki
Kum gibi karga

>

Hello Raven
Hello Karga
Sabah-ı şerifleriniz good morning olsun
Rayıha-yı keriham burnuna dolsun
Çıttara mıttara
Çıtı pıtı pıttara
Basmaz mısın mantara

Şaka bir tarafa, my dear karga, demin seninkini gördüm. Çifteyi almış eline, Nişantaş, Beşiktaş, Kaba-
taş, Dikilitaş, Çemberlitaş, Toptaşı sökmüş geliyor.
Bam dedi mi, yandım aman, yanasın aman, cavlağı
çektiğinin resmidir. İyisi mi, es pes, sesini kes!

Yes
Çıttara mıttara
Çıtı pıtı pıttara
Basmaz mısın mantara
Hello Raven
Hello Karga
Aman aman
Yanasın aman
A big gun
A very big gun
A very very big gun
Çifteyi görünce
Bende şafak attı korkudan
Çıttara mıttara
Çıtı pıtı pıttara
Basmaz mısın mantara

Karga bakar ki ta kendisi
Şu kırk yıllık peynir hikâyesi
Peynir hikâyesindeki ağızların
Başka türlü
Gelgelelim
Ey yaran-ı memduh-u sefa
Biz haberi başka yerden verelim
Lamartine Caddesi'nde Dursun Ağa
Bir hoşluk var üstünde bugün
Dursun Ağa'nın
Biraz dişi ağrıyor
Biraz da para sıkıntısı var hani
Biraz da yoksulluk ne de olsa
Biraz da karı dırıltısı
Hepsinden biraz biraz
On iki nüfuslar iki göz hanede
Kocakarı inmeli
Küçük kızı döverler evlatlık durduğu evde
Büyük oğlanın parmaklarını makine kaptı
Ortanca kızı soysuzun biri gebeledi
Ananın çamaşırdan tırnakları dökülür
Küçük oğlanı sıtma tutar
Çocuk üstüne çocuk doğurur gelin
Şu işe bakın
Daha geçende
Çocuklardan birini
Kör ettiler mahallede

>

Kaza olmasına kaza
Görünmez kaza
Ötekiler yalınayak başı kabak
Toz toprak içinde
Her neyse Dursun Ağa
Elinde bir somun ekmek
İki sokum peynir
Köşe başından çıkagelir
Bakar ki ağaç
Fırsat bu fırsat
Ağa'nın peyniriyle işler tamam
Elpençe divan
Yerden kandilli selam
Karşılar Dursuncuk'u köşe başından

Oooo merhaba ağamız efendimiz beyimiz
Temel direğimiz temel çivimiz
Kırvemiz sağdıçımız eniştemiz
Ne zamandır yolunuzu kollarım
Kollarım şimendifer yollarım
Diz kapaklarım kül kapaklarım
Omuz başlarım samur saçlarım
Merhaba merhaba merhaba
Merhaba Dursun Ağa
Eğer seyransa teşrifinize sebep
İşte üç çifte kayık iskelede amade
Binip çekiverelim Saadabad'e
Nerde dilermeniz orda taam edelim
İster yoğurtlu kebab
İster döner yiyelim

Yooooook illaki çerkeztavuğunda karar kılınıyorsa o zaman başka. Bakınız Aptullah Efendi'nin çerkeztavuğu pek meşhurdur. Saadabat'tan filan vazgeçer, ver elini Beyoğlu, doğru, Aptullah Efendi'de alırız soluğu. Yooooook niyetimiz cevelansa eğer...

Dursuncuk'ta şafak atar
Okuyup üflemeğe başlar

Süphaneke sünbülteke
Anan keçi baban teke
Estepeta
Mestepeta
Minha
Püüüüüf

Ey huzur-ı hazıran
Bezm-i irfan
Vakt-ı safa-yı canan
Laindir münafıktır şeytan
Şeytanın şerrinden sakınırım
Şeytanın gıdası alın teri
Dost görünür yüze güler
Arkadan vurur şeytan

>

Masalımız burada biter
Kaptığı gibi ağaç
Dursun'dan peyniri
Karganın ağzına sokar
Karga gak der
Peynir düşer
Tilki de kapar

Raviyan-ı ahbar, münakalan-ı asar rivayet eder-
ler kim, tilki peyniri olduğu gibi yutmamış, ne
hikmetse, cık kadarını yine kargaya sunmuş.

Bye bye

(Perçemli Sokak'tan)

II

İşte kara dutları güneşin
Papatyaların renkli camları
Başakları evlerin
Kan rengi kız çocukları yelesiz
Lokma lokma ağaçların altında
Tren yolunda eğri büğrü
Damları doğrayan makas

Gel bulutsuz masalara yaslan
Elimi tut büyüsün
Yüzüme bak çalsın
İçimdeki çalar saat
Dönüş yollarında sarmaş dolaş
Vapurlar geçsin aramızdan

(Perçemli Sokak'tan)

XII

Aydınlık gölgesi gibi gelir peşinden
Yarı belinden yukarsı damların üstünde
Elini kaldırsa kırlangıçlar uçar
Dümen suyunda çıplak ağaçların
Erir bakındıkça gözlerinin mumu

Böyledir bu şehrin saatleri
Bu camların yüzdüğü karanlıkta
Sallarım bağırarak mendilimi
Yollar sende başlar sende biter
Açık denize dökülmeden önce

(Perçemli Sokak'tan)

XXXI

Köşe başını tutan leylak kokusu
Yakamı bırak da gideyim

(Perçemli Sokak'tan)

XLI

Beyaz mendiller vardı havada
Çalgılı gemiler balkonlarda açık saçık
Bir kız vardı yok gibi öyle güzel
Ne yerde ne gökte belki tuzda
Acısında ekmegin dilim dilim buğusunda

Kendine göre evlerin damı çatanası
Bacaların şakırtısında akşam akşam
Saksılar sedirler tahtaların güvercini
Otursa kısa çoraplarını çekse dilenmese
Beş çocuk anası el

Eciş bücüş maydanoz bahçeleri
Düğümlü balıkları bekleyişin
Uzun etme iki gözüm biraz da bize uğra
Bu lambanın karpuzu benim işte
Benim işte bu testi
Benim işte bu soysuz sevdaların musluğu

İBİBİK

Koşuyorum dağların dağların köpüğünde
Kaygan sütünde ormanların
Koşuyorum koşuyorum beyaza doğru
Koşuyorum cam gibi dumanın peşi sıra
Küçükkız köşkünde türküler mavi
İşte atmadan vurduğum ibibik
İşte taş işte yosun işte hokkabaz sağdıç
Koşuyorum seyrek sakallı bulutların
Sırıttıyor yedek beygiri taflanların ardında

Koşuyorum yarınların çağrısına
Bitimine karanlığın

YAYLADA

Bizim orda, güneşle aydınlanır ev, başka yağmur bilmeyiz. Güneşle oynar çocuk, başka çember bilmeyiz. Güneşi böler ağaç, güneşi meler koyun, güneşi sürer saban, başka çalgı bilmeyiz. Yaz gelince dişi bulut ısımadan güneşe göçer köylü, başka ölüm bilmeyiz.

EŞİK

Çocukluğumun güzel günleri büyük bahçeli bir evde geçti. Ellerim, ayaklarımdan uzak alabildiğine, kendi aydınlığında büyür, havada unutulmuş güvercinlerin gölgesi yastığıma düşerdi. Çil horozum, Karabaş'ım. Varsın gönlümce dönmesin demir tekerlek, kılı kemiklerin arasında gittikçe çukurlaşan ucuz bir cep beni durmadan doğururdu çocukluğuma. Kaptanın sivri dişleri, üçgen tuğlalar gibi önüme düşen gülüşü. Soluk almadan yaşayan insanlar görürdüm bahçelerde, gözleri dikmiş dikmekten delinmiş iri papağanlar, ay ışığından kalma parmaklıkların arkasından bakarlar insana. Fırıldak gibi çevirirdim masanın üstünde kibriti, mayıs güneşinin çalı çırpısı koltuğumda, giderdim dünyaların bahçemizle bitiştiği yere. Günlerce kutularımı aradığım olurdu otların içinde.

- Neden yemek yemiyorsun? diye sorardı annem.
- O çekici aldığın yere koy! diye seslenir Kaptan.
- Gülerdim onlara kucağımda taşıdığım pencereden.

YEDİ DAĞIN ARDINDAKİ

1

Bir yıldızla biçilmiş incecik yine, yine sazlarla örtülü, yine en uzak yerinde kandili;

Sarılınca titriyor, resimlere benziyor yine, yine yosuna değmeden basmıyor ayakları;

Yazıları tutuşuyor avucunda açtıkça ellerini, yine yarım yüzüyle koşuyor düşe ve ağlıyor,

Bir ışınla deliniyor en çabuk yerinden, göksel sofalarda gezinerek topluyor günlük çiçeklerini;

Büyük aynalarda dolaşıyor yine, bulutlara bakıyor ağaçlı yolda, baktıkça kendi oluyor yine;

Yine zamansız türküsüyle başlıyor akşam, başlıyor dalgalı bayraklarla deniz çizgisinde camlar,

İstanbul yine.

Sensiz yaşanmıyor, geçilmiyor köprüden. Köprüsüz ve ırmaksız durulmuyor, durulmuyor silahsız.

Sensiz durulmuyor. Aşılıyor yürüsek, boşalmıyor konuştukça, içmekle tükenmiyor.

Ağrıyor ne varsa senden uzakta, sensiz durulmuyor. Yaşanmıyor gecesiz, gece de gündüz gibi.

Geçilmiyor başlayınca büyük deprem, kanlı meydandan, o solugan atla, topal ve kör.

Gezilmiyor, sensiz yatılmıyor. Sen ki yatay ve dik, uzat bize durmadan, kolayca yat bize!

Uzat bana, yat bana! Barışsın yüzünle yalnızlığım, yedi dağın ardında, büyüsün doyurmadan, vakitsiz.

Vakitsiz doyulmuyor. Sensiz gibi her zaman. Bir yerleri bağırmak en sivri karanlıkta!

Sensiz taşınmıyor, uzarken saçlarının alacakaranlığı, bükülmüyor, bükmeden sevmek istediğim.

Öpülmüyor, sensiz kopuk ne varsa. Sarılmıyor, sensiz kırık ne varsa,

Kocanmıyor, ölünmüyor!

GÜNDÜZE GECEYE ÖZLEM

Gitmez bu böyle, bu böyle yürümez! Bir gün
Durulur bu çalkantı, doğarsın güneşe.
Bakarsın gökyüzü eski bir resim gibi
Pencerede yeniden ve kitap masada,
Tasaların, kaygıların yunmuş, arınmış,
Peşkirin, çarşafın, gömleğin yanı sıra
Uçuşuyor çırpına çırpına rüzgârda.
Nerdesin alın teriyle gülen aydınlık,
Nerdesin güzel kokularla dolu gece!

İSLİ ALINYAZIMIZ

İsli alınyazımızı okuruz, kanlı
Çıranın ışığında. Yalazın baltası
İkiye bölerken yüzümüzü, bir kuşku
Devirir çarpık duvarları üstümüze.
Döşegin sülükleri bekler gecemizi.

Güneş karaya çalar ovamızda. Yıldız,
Kervan kırar, bel büker. Koca toprak susuz!
İki kavak sallanır orda, mapusane
Kapısında. Yeşil çayır oynarız bozda,
Ulu ağaç gözleriz çorak uykumuzda.

Bütün umudumuz masaldadır ve tuzda.
Un yok ki yoğursun ince bilekli kızlar!
Yalın testi, çıplak zeytin, kuru bazlama.
Tanyeri değirmeni kızarır usulca,
Yağar gökten damlara buğday, çavdar, arpa.

Kara kent, kara don! Al giyen beri gelsin!
Beri gelsin avcılarının vurduğu geyik!
Beri gelsin yoksula büyüyen Köroğlu,
İnci ağlayan sultan kızı kitaplarda!
Bak Güneş, mavi gözlerinle bize doğru!

TENTELİ ARABA

Yorgun atlarıyla tenteneli araba
Nasıl yolculuksa uzakta ve güneş
Nasıl yazsa, gölgeyse ağaçlı yolda,
Yaprak bağımsız, gök kendi ovasında
Nasıl büyükse, sonsuzluksa ve eller,
Dizimizde uyuyan yaşlı kediler
Gibi nasıl seğirirse anılarla,
Öylece esrik, yitmeli aydınlıkta;
Sonra duman gibi, rüzgâr gibi, sonra
Bir ses gibi geçmiş ve yaşanmış, ölüm
Dışı taşlara basmalı.

ESKİ MÜHÜRLER

Eski mühürleri okumak bizimkisi,
Ardıç kuşlarını vurmak aslanlı yolda,
Eş biçimli sazlarla ördüğüm hasırda,
Kapıları kilitli aynalara karşı,
Yatmak totemlerle ve ardımda yaralı
Ren geyiği, sabah, ölümü çeyrek geçe,
Etobur kuş, telaşsız, dönerken havada,
Gemi ve beygir leşlerimiz, arabalar,
Virgüllerin savuran yağmuru altında
Dökülmek yollara, yürümek düşe kalka,
Yaprağa, yosuna, yıldıza baka baka.
Bir ateş bütün gün, bir duman bütün gece!

Eski mühürleri okumak bizimkisi,
Ardıç kuşlarını avlamak ve böylece.

YAĞMURLAR

Sonra yağmurlar başladı, gitti cambazlar,
Silindi çadırların yazısı ovoidan.
Portakal rengi oğlan, mavi memeli kız,
N'oldu onlara! Nasıl da böyle bittiler!
Bir gülümseme kaldı duvarlarda yazdan,
Ölü resimlerle savrulduklar sokakta.
Yürümekten çok uçmaya yakın, güneşle
Açıktı elleri. Mahzun ve düşünceli,
Hafif bir yaşama doğru ittiler bizi.
Onlar ölçülü ve usta, biz dalgın, savruk,
Düşleriyle geride. Artık ne varsa boş,
Ne varsa kirli, cıvık! Bir düşman ordusu
Gibi geçiyor üstümüzden, saçlarından
Sürüyerek göçmen kuşları, yuvarlak, mor,
Deniz gibi hoyrat, dağlar gibi görkemli
Bulutlarıyla gök ve yağmurlar başladı.

BÜYÜK ZAMAN

Nermin Menemencioğlu'ya

Büyük Zaman, ovaya çöken duman gibi
Yayılırdı odaya guguklu saatle;
Yaslanır bakardı, yazsa yeşiller, güzse
Sarılar içinde eriyen güzel vakte,
İtir saksıları dizili pencereden.

Doğmamış düşünce yosun gibi derinde;
Ele geçmeyi bulurdu, diptekini
Ve ekşimsi tadıyla kamaşırken damak
Bilinmeyen özün, yuvarlardı ağzını,
Bilinmez çeşnide söylerdi bilineni.

Eksilir gibi yaşadıkça, hafif, taze,
Özlemlerle, anılarla öyle iç içe,
Bir türküye benzerdi uzaktan dinlenen.
Ne yer içer, ne zaman uyur! Gölgelerle
Kayar sofaya, yeri boş kalır minderde.

Sevgimizin tam ortasına düşen ada:
Ona doğru açılırdı bütün yelkenler,
Bütün tekneler onun rıhtımına bağlı.
Ölümdü, yaşamaktı, mutluluktı, türlü
Sorun onun rüzgârlarında savrulurdu.

>

Dolabında eski giysiler, işlemeli
Peşkirler, lavanta çiçeği keseleri,
El yazısını andıran seyrek dokular.
Sıcak yaz gecesi ısıldar küpesinde,
Vururdu ay ışığı gülüşü yüzüme.

Kurt oyar ince mızraklarıyla sarnıcı:
Toz ve süprüntü toprakla gök arasında.
Hani sedef ve sırça? Sedef ve sırça yok!
Geçer belinden bir kuşak gibi sıkıca,
Şimdi çorak ve küflü yolları Selvi'nin.

ZİLLER DAVULLAR

Sür atlarını, kuşat fillerinle
Zamanı, gelsin bulut kalyonları,
Konsun yaban ördekleriyle göle.
Ziller, davullar, güneşli bayraklar,
Çözölsün demir kapı öpöşlere,
Ötsün mavi horozları Mayıs'ın
Ve uçsun usulca aycıl güvercin,
Kulelerin üstünde döne döne.

MAYIS GİRER

Öyle horlanmış, öyle itilmiş ki,
Sarkar bir yanımız, bir yanımız ezik.
Depremden çıkmış gibi, yangından çıkmış
Gibi. Alet kutuları vardır hani,
Çekiç, üç beş vida, yamuk birkaç çivi,
Paslı tellerle arap saçına dönmüş,
Tortop, testereye sarılmıştır hepsi,
Çekip çıkarsanız bile işlemez ki!
Bodrumlarda yaşarsınız, örümcekli.
Patlak iskemleler, sobalar, sandıklar.
Bir gün olur açarsınız. Tek bacaklı,
Kolsuz bir bebek gülümser yüzünüze,
Komşunun biri vermiştir kızınıza,
Küçülmeler, boyun bükmeleler, acılar,
Bohçaları kaldırdıkça, altındaki
Sarı böceklerle üşer içinize.
Bir tren geçer, düdüğü çalarak, hızla,
Bir ahçı dükkânı gelir aklınıza.
Derken, tahta bir merdiven çıkarsınız.
İpte evin çamaşırları sallanır.
Yoğurtçu geçer sokaktan. Sevdiğiniz
Bir zamana dönersiniz, mayıs girer.
Pencereler ardına kadar açılır,
Silindikçe kaybolur havada camlar.
Düşüncede arınmış, rahat ve uzun,
Güneşleri batmayan günlerdir onlar.
Bir kuş öter ağacında sizin için.
Alışveriş edersiniz, yürürsünüz,
Kayıklara, martılara bakarsınız.
İyisiniz. Bundan iyi olunmaz ki!

BİN KILIKTA

Bin kılıkta dolaşır o, bin yüzle büyür,
Kuşla uçar gökte, akçıl bulutla geçer,
Başak tutar mayısla, öter bir avaza
Cırcır böcekleriyle güneşli ovada,
Bir makasla biçer de Zaman'ı, morumsu
Gündüzler, yeşilimsi akşamlar dikinir.
Denizden havaya, sevdadan düşlere dek
Açılmaz, kurcalanmaz ne varsa, içinde.
Surların taşlarında biten ot ve incir,
Rüzgârlı Osmanlı çayırları ve şebboy,
Kırık yazıt, selvili çeşme, kiralık ev
Onun sultanlığında serpilir ve ölür.
Duman gibi sinsî, masal tilkisi kadar
Kurnaz, öylesine güzel ki akıl durur.

RÜZGÂRLI

Rüzgârlı imgelere kurdum çadırı,
Göklerimi yaşıyorum delibozuk.
Dağ yollarından iniyorum denize.
Taşın yalnızlığı içindeyim, diri.
Sütün beyazlığı içindeyim, duru.
Bir yıldız doğar çitin ardından, büyür.
Koyunlarım gider gibi olur, gelir.
Ve mavi damarlı aydınlığa karşı
Durur sivri kayada put gibi keçi.
Çıngırak sesleri toplarım torbama.
Çakarım kibriti, sararmış otların
Kırmızı yalazı ısıtır içimi.
Ne bir tas çorba getirenim, ne kızım
Kısrağım! Şu düdükten başka dostum yok.
Çalarım düdüğümü bulutlar için.
Yaklaşır dağlarla ovalar. Hey dağlar,
Bu sizler için, bu da ovalar için.

YAN YANA BAŞLARIMIZ

Yana yana başlarımız yastığın üstünde,
Neyi seyrederiz gözlerimiz yumulu!
Yaklaştır kuşlarını uçurmuş yüzünü,
Tut yüzüme ve avuçlarıma uzan ki,
Ey kısır ayna, yalnızlığımın benzeri,
Büyüsün memelerine kurduğum yapı!

Bir değirmen döner aramızda. Uğuldar
Kanatları gecemde, gıcırdar ipleri.
Süzülürüz, dalgın, zaman dışı düzlükte.
Bir kente varır yol: köprüsü var, geçilmez,
Otları var, biçilmez. Acıdır suları,
Bir tas içilmez. Bilinmez hartada yeri.

Buluruz, kaybederiz, yeniden yaşarız.
Uyuruz çok kollu, çıplak tanrılar gibi.
Yanaşır borda bordaya gemilerimiz,
Sıçrarız. Biz miyiz, yoksa başka biri mi!
Böyledir o, soy kısarak, silkinir ve koşar
Güneşe, bilenmiş bıçaklarıyla diri.

Yan yana başlarımız yastığın üstünde.
Açmış ellerini umutlara, bırakmış.
Yüzer saçlarının gölünde dudakla dış.
Unutulmuş bir bacak bulurum kumsalda
Düşlerle kıpır kıpır. Gündüzden biçtiği
Çavdarı öğütür, döndükçe değirmeni.

SEN YALNIZLIĞINDA

VII

Rüzgârlı tepeden ovaya bakınca
Kuşsun uçan altımda, meşe ormanı
Böğründe. Dağsın, etekleri sürülmüş.
Mavisin, bulut ve uzay, bir doruktan
Öbür doruğa. Değirmensin ufacık,
Deresin köpüren yosunlu yarıktan.
Kuzuların emdiği meme, yaprakta
Kıpırtı, esintisin söğüt dalında.
Sen tadını, rengini doğurduğum,
Bilmeden bildiğim, karsın lapa lapa
Çamları yatıran Kayalar Beli'nde.
Sen çiğit ve yaz kokan kulübe, defne
Dallarıyla çatılmış, sen güneş, ak süt,
Yücelerin reyhanlı otundan olma,
Çığsın indi incek, boşanan yağmur
Ve selsin, karanlık türküsü ırmağın.
Yemişsin ısırduğım, yoncasın, kolsun
Saran ve dilsin içimde düşündüren.
Sen gök gürültülü, delice, sen oynak,
Seyrine daldığım rüzgârlı tepeden.

BİR AŞKA VURAN GÜNEŞ

Öyle sevdalar vardır, biter biter başlar;
Buruk tatlar vardır, ağızda sürüp giden;
Bir aşka vuran güneş kolayca batmıyor.
Yanıyor bin kollu şamdanı, tutuşuyor
Ufkunuzda camları göksel konağının
Ve bir yaz akşamı buhurdan gibi tüten
Hanımellerinin morumsu buğusunda,
Bekliyor bahçenize dönük balkonunda,
Sarmaşık gülleri kokladıkça kırmızı,
Hüzünler, japonfenerleri arasında.
Öyle günler var, öyle anlar, hiç bitmeyen!
Nasıl bir ışık emmişler ki sevginizden,
Ansızın başka bir yüzle güzel, kopmuşlar
Büyük Irmak'tan, ayrı düşmüşler desteden,
Yağmışlar ilkyaz yağmurlarınca ve özlem
Açmış yaban çiçeklerini tarlanızda.
Ölümsüz günler onlar, bir hiçle beslenen;
Zaman dışı güvercinler, uçma bilmeyen;
Uzay ötesi ovalar, ayak değmemiş;
Başka bir mevsim, başka bir dal, başka yemiş.
Esrir kim bassa o toprağa ve kim tatsa
O yemiştin. Balla dolar testi, açılır
Açılmayan kilit, çiçeğe durur badem,
Dolanır bilgelikle mutluluk yüreğe.
Ak bir bulut bekler üstünüzde havada,
Kuşlar iner, devinme birden bitiverir,
Çıt çıkmaz evrenden. İşte ordasınız,
Havuz, ağaç, deniz, ne varsa size göre.
İşte aydınlık size göre. Kısarsınız
Güneşi, gökyüzünü yakarsınız. Neden
Sonra, uzaklarda çektilirilmiş bir resim
Gibi kalır aklınızda, gölgesiz, duru,
Küçük bir bahçede susar gibi yaparak
Karşılıklı gizemlere daldığınız gün.

NARA BENZERDİN

Nara benzerdin bir zamanlar, çoktun! N'oldu
Sana! Kırk atlı çıkardın dağa, yüz atlı
İnerdin dağdan. Kurşun bitmez tabancanda,
Atın şahlanır, kırbacın ısıklık çalardı.
Miçoydun isteyince, kaptandın, korsandın;
Martıydı, buluttu, engindi yamacında.
Şarap fıçılarına yaslanır limanda,
Doğudan batıya usulca kayıp giden
Mavna dizilerine bakardın Zaman'ın.
Avcıydın, eski taşlara sinmiş günleri,
Tavşan yakalar gibi, çeker çıkarırdın
Kulağından. Bizans surları doruğundan
Bir Osmanlı vakti düşerdi ellerine.
Aşınmış tahtalara sürerdin yüzünü.
Hani paslı kancalarla çiviler! N'oldu
Damında kediler sevişen ev, rüzgârın
Tuzlu tüylerini döktüğü arka sokak!
Yitirdi çoktan düşlerindeki çocuklar,
Kumsala çekilmiş ölü kayıklar gibi,
Gecesiz gözlerinde yeşil ya da mavi
Bir güneşe benzer o öfkeyi! Kırıldı
İnce belli bardaklar. Küpeçiçekleri
Kavruldu gitti tozlu camların ardında.
Kenar semtleri İstanbul'un! Sisli, ılık
İlkyaz günleri! Cumbalar, şahnişler! Kızın
Yüzü, atın boynu, arabanın dingili
Bir kahve peykesinde verirdi kendini.
Duvar sürüp gider sessizliğin boyunca.
Ordan bir perdenin gülü, burdan bir zakkum
Dalı, sevinçler, aşklar toplardın torbana.
Üstüne serçe sürüsü inmiş, o mutlu
Ağaca benzerdin, deniz koku yollarda
Şiirler üstü mü aklına! N'oldu sana!
Boşaldın, susuz değirmene döndün şimdi!

HOYRAT BİR YASTIĞA

Nerdeydik? Nasıldık? Artık anlatılmaz.
Hoyrat bir yastığa baş koymuştuk, yazık!
Bizdik, belki bir başkası bize benzer,
Yemişi aşkımızın: ölümsüz çocuk.

O düşlerin yağmurundan sıırıslıkla,
Cıvık bir kana bulanmış gelişimiz
Çıkamaz aklımdan. Çıkamaz aklımdan, duru
Ve güneşli sularında gündüzlerin
Yüzer gibi o usulca sürükleniş,
Ana rahminden dönerken kendimize
O ilk çığlık, ilk mavi, ilk soluk alış!

İŞIKLAR YANDI

Işıklar yandı, dindi o sağanak.
İnce bir çisenti şimdi gündelik
Uğultusu kentin. Karardı yine
Üç adım ardı tek tük zeytinlerin.
Uzattı kafasını deliğinden,
Pişmanlığın ılık kanıyla semiz,
Gündüzleri uyuyan yarasamız.
Nerdeyse gece, biçilmiş bir kavak
Gibi devrilir ovaya, seğirir
Yaprakları boşluğunda, boyunca.
Durur elmada dönen çark ve çatlar
Bir kabuk gibi damları evlerin,
Birleşir yerle gök. Dala dönüşür
Güvercin, dal buluta, bulut taşar,
Dökülür denizine Büyük Irmak,
Fısıltılı ve baygın, soluyarak.

KIZLAR

Kızlar yeşil olur ve mavi kimi zaman.
Gökyüzüne çevirirler sokaklarını
Kentimizin. Kızlar uçan bulutlarımız,
Duvar diplerine çömelip baktığımız.
Bir liman düşünürüz düşünmeden, bir yol
Gideriz ağaçlık, denizin sesi gelir,
Bir nar memelerini gösterir avludan,
Aralık kapıdan görünen evin içi,
İncecik bir kilimi çıkaran merdiven.

Kızlar yeşil olur, kırmızı kimi zaman.

İLK YAZA GİRİYORUZ

İlkyaza giriyoruz. Sıkıca yumulu
Tomurcuklarını karga pençesi gibi
Açıverecek yaşlı atkestaneleri.
Döktü pembe çiçeklerini badem dalı,
Yemişe yürüyecek. Dertliyiz, acılı.
Yabancınnın zoru, etobur kuşlar gibi
Dönüyor üstümüzde ve sinsî bir duman
Gibi sızıyor kırışlerden, pervazlardan.
Siniyor temize, duruya ve beyaza.
Bir öfke perdeliyor gözümüzü, tüten
Bacaya, kırmızı kiremite bakarken.
Kurşun yarası almış körpe çocukların,
Gözleri açık ölülerin arasından
Geçerek giriyoruz ilkyaza. Elini
Uzatıyor mevsim yaklaşan bulutlardan,
Topraktan kaldırdığı öteki eline.
İncecik bir yağmurla kabarıyor ova.
Verdik güney yeline yelkeni. Limana
Giriyor tekne ağır ağır süzülerek.

ELÇİLER

Gümüş kupalar, keten ve ipekli
Dolusu heybeler, saf kan atlarla
Elçileri geldi ilkin. Ökseler
Ve ağlarla kuşçuları göründü
Arkadan, simsarları çıkageldi.
Kırk gün kırk gece yenildi içildi.
Kırkinci gün ve gece tamam olup
Kırk birinci sabaha basıldıktan,
Yağmur ve kar sularıyla kabarmış
Delice Irmak gibi köpürerek
Masraf ve vergi payı çıkardılar,
Kancık demirle yazdılar haracı
Ve dilleri kalp akçayla mühürlü
Beyleri devirerek iki yanlı
Çöktüler sedirlerde baş köşeye.
Keskin kokulu şarap ve sirkede
Yondular, aşındırdılar, yüzdüler.
Maden işçileri mahallesinde,
Çitlembik ağaçları serpilmeden
Döktüler yapraklarını kurşunla.
Tüyü düşürülmüş oğlak derisi
Gibi çıplak bıraktılar öksüzü.

>

Kimlerdi bu ortaçağ uzmanları,
Yurttaşlığa alınmış bu dürzüler
Ki gecikmiş pencereden en tiksinc
Damgalarını çaktılar toprağa!
Kuş tutan, kuş satan, kuşla beslenen
Kapıkulu bezirgânlar türedi,
Bütün darılarımızı yediler.
Baktık ki gitti gider gaz da, tuz da,
Dayandık dizlerimize doğrulduk,
Bir korsan gemisine döndü mintan.
Baltalar, yabalar, yanar çırallar
Bitiverdi bir gecede ovada.
Yürüdü eski zaman dağlarımız,
Kaldırdılar başlarını göğe dek,
Geyikli ve hovarda, dumanlı, gür.

BATAK

Gökteki uçurumdan başım dönse de,
Sokulurdum az daha, az daha.
Gömük yarı belimize kadar, büyük
Yarı belimizden öte, cıvık
Batakta. Bir sarmaşık gibiydi batak,
Bir tuz ki aşımıza karışmış,
Oyar köstebekleriyle etimizi.
Kelepçelidir kirpiklerimiz,
Acır bir ışığa dönsek yüzümüzü.
Aydınlığa versek elimizi.
Uzuyor koyu bir katranla yapışkan
Parmakların ucunda ip gibi.
Ak bir güvercin alsak avucumuza,
İnim inim karayel yerine,
Güvercinin tüylerinde batak. Batak
En uzak ışıltılı yıldızda.
Çektik kentin yorganını üstümüze,
Düşler kurduk, düşlerimiz batak.
Ve batak kişiler sardı yöremizi:
Suratları insana boyalı
Bütün o alıp satanlar, üleşenler;
İçimizde açan karanfili
Kara tırnaklı yaldızla kirleterek,
Sıkınca bir irin çıksın diye
Yalnızlığa gömenler, ün tacirleri,
Bağnazlar, despotlar ve ödlekler;
Havasız odalarda duman kişiler;
Yoksulun cebinden aşırılmış
Beşlikleri yutturanlar altın diye.
Durgun batak, leş kokulu batak!
Atımı getirin benim, kır atımı!
Bataktan dörtnala çıkmak gerek!

BU SOĞUMA

Bu soğuma avuçtaki, bu ince ter,
Bu kan çekilmesi, içteki eziklik
Biter bir gün, biter ya, insanca dostça
Üstüne titrenen, beslenen ne varsa
Kavrulur, susuz bitkiler gibi düşer.
Bir yağmur özlemi kıvrılır toprakta
Ve kendi kendini tazeleyen yaşam
Er geç ışığa kavuşur nasıl olsa.
Gel gör ki bunca emek, bunca göz nuru
Yok olur gider. Sızlar baltanın yeri,
Sabırla sarılan yaralar ağaçta.

YİNE BU SABAH

Yine bu sabah, yine erkenden,
Balıkçıl gibi sabırla su başında,
Yan çizip yavru balığı, salyangozu,
Yine kuşkulu, bezgin, ama dik,
Bulunca yatışmış, mutlu, bulmayınca
Tedirgin, boynu bükük, yine bu sabah,
Büyülü bir lokmasıyla bin can
Doyuran o tanrısal besin peşinde,
Ayaktayım işte her günkü yerimde.
Şu taşların ardında mı, ürkek!
Şu sazların içinde mi, kıpırtılı!
Yoksa düşüncenin iç dünyamıza denk
Akışında mı gizli! Ey doğa,
Ey kusursuz sadeliği gizemlerle
Kilitlenmiş kervansaray, yıldız dolu
Çekmece ağzına dek! Ey sevgi,
Buğdayına gelincik yürümüş tarla!
Yine denizlerin ayna gibi duru!
Yine bu sabah, yine erkenden,
Balıkçıl gibi sabırla su başında,
Yine Sonsuzluk eşiğinde karnım aç!

VE İHTİYAR YALININ

Ve ihtiyar yalının önünde göçük,
Yosunlu rıhtım taşlarında çalkanan
Denizin ııdı mı suyunda Zaman,
Tek tek ve sonra birdenbire gelincik,

Güller, sarmaşık güller açtı mı hele,
Vurdu mu güneş cıvıltısıyla Boğaz
Tavanlara, ürperdi mi saçak, pervaz
Ve martılar gök mavisinde iskele,

Tüy ve kanat eğirmeye başlar Çıkırık,
Eser eteklerinde bahçeler artık.
Taflanların altında menekşe, mine,

Durulur mu sofalarda! Sen ki ilkyaz
Bulutlarınca körpesin, ıslak, beyaz,
Dönersin göçmen kuşlarla mevsimine.

SUSTUĞU SAATTE

Nuşin Ayiter'e

Sen alınyazısı ufacık bulutum,
Bir elinde geceler bir elinde mum,
Meşenin ve çamın sustuğu saatte
İnersin duman gemilerle gökyüzü
Merdiveninden bir alevle kırmızı
Ve birden esersin kemikte ve ette.

Zaman durur dalda, sensin sonsuz bilen,
Küçük bahçen, tahta balkon ve fesleğen,
Ömür ve büyü, son masal kesilirsin.
Neden gözlerin nemli, ağladın mı ne!
Atlı bir şehzade sokakta, belinde
Hançeri, kitap yüzlü, ayın, gayın, sin.

MISIR DÖNÜŞÜ

Doldur kadehimi, Hasan Can! Güneşe
Tutsam derimi, ısıtmıyor. Bu mintan
Kefenden daha soğuk! Versem ateşe
Girit ve Rodos'u, kızıoğlankız, civan,

Kırk Macarlı odalık, bel, kasık, meme,
Dizsem karşıma, nafile! Ne Çaldıran,
Ne Şam, Mısır, su serpmez yavuz gönlüme,
Bir çeki taşı gibi üstümde Zaman

Ve soyulmuş etimde bin sırtlan anı.
Varın gidin cellata, vurulsun boynu
Yunus vezirimin! Hasan Can, şarap koy

Ki dönsün fırıl fırıl yer gök ve saray,
Arap, Acem mülkü bütün, diyar-ı Rum!
Ayna tut, yüzümü görmek istiyorum!

1509 DEPREMİ

Bir Zaman vardı ki zamanlar içinde,
Kanatları turuncu bir kuşa benzer,
Üsküdar'ı seyrederdim sarsıldı yer,
Devrildi penceremden kanlar içinde.

Yandı gülüm üç yüz atlı vezir kulum
Mustafa'nın konağında, cumba, revak,
Düştü nakış, indi pul pul altın varak,
Taş taşa dargın, yıkıldı İstanbul'um.

Ve dev suretler göründü, Matta, Lukas,
Yohanna ve melekler, dökülmüş Bizans
Duvarlarında, çifte kartal ve İncil,

Baktılar mavimsi göklerinden bencil,
Baktılar haçlarla korkunç, titreyerek,
Çaresiz kullarıma, yalnız ve ürkek.

FATİH'İN RESMİ

Ayasofya kubbesinde ak bir bulut,
Baktım, gitti gider. Balrengi tesbihim
Kehribar günler, düştü yaprak ve umut,
Güz yağmuru indi camdan düğüm düğüm.

Benimdi savrulan kaftanlar, benimdi
Atların boynu, yerinde yeller eser!
Surların taşlarına sürdüm elimi,
Benimdi İstanbul, burçlar bana benzer.

Altın sahanlarda aş yedim, su içtim
Altın kupadan, zorlu Tuna'dan geçtim,
Ben Sultan Mehmet, Avni, tuğlarla yüce.

Bir resimde kaldım cüce, ben değilim,
Sarığım, soğuk kürküm, kokusuz gülüm,
Ararım, aranırım yerde delice.

HÜRREM SULTANA GAZEL

Bu dünyayı seninle sevmişim, Hürrem!
Öldürür diriltirsin, Mesih'im, Zühre'm!

Karun'ca mal yığsam ben neylerim sensiz,
Neylenir saltanat sensiz, gözüm, gözdem!

Allar kuşan, has bahçeden güller takın,
Bir düştür seyrettiğin aynadan madem!

Gel kavuş akşamla, desinler: "Ay doğmuş!
"Dağılmış, müjdeler olsun, zülûf, perçem!"

Yüzgörümlük Eflak ve Buğdan, dilersem
Bu can var, esirgenmez, iste bir tanem!

BULUT

Kara bir ata binmiş bulut
Dörtal inerken gökten
Demirci çekici bırakır elinden
Tavuk başını kaldırır ve gıdaklar
Kararır ovaya doğru
Kasaba gündüzünün yarısı
Bulut geçip gider
Güneş görünür yeniden
Yollar güneşli yeniden
Dağlar uzak yeniden.

ÇİFT SÜRENLER

Çift süren köylü
Başını çevirince komşusuna
Kendini görür gibi olur aynada
Sonra ötekini ve öbürünü
Aynalardan aynalara.
Elbirliğiyle devrilir toprak
Uzun çizgilerle düz
Pulluk demirinden yana.

BASMALAR

Marangoz elinde keser
Dudaklarında çivi
Basma entariler donlar
Yamalı mintanlar için
Raf çakar yüke.
Öylesine solgun ki al
Öylesine akçıl ki yeşil
Gülümser sıtmal b ebeler gibi
Kanı çekilmiş fersiz.
Pencereler bakar evlerden sokağa
Duvarcı elinde mala
Çivit mavisine hazırlar duvarı
Solgun basmalardan habersiz.

AY IŖIđI

Mutfakta lambayı söndürünce
Kapıyı açtı ardına kadar
Ay ışığı vuran avluya.
Çardađın gölgesinde seki
Ağaç uykuya varmıŖ
Buluta dönmüş demiri tulumbanın.
Tarsuslu bir çobandır ay
Gecenin koyunlarını güder dağda
Bu ışık
Duyulur duyulmaz sesi kavalının.

DAĞ YOLUNDAKİ KIZ

Kısrağı kalçalarıyla
Boynuyla güvercin
Yıldızdan yoğrulmuş hamuru
Ağaç desem yemiş
Yemiş desem yonca
Akşam güneşini ardına almış
Geyiksi bakıyordu ürkek
Ak bir bulut yuvarlanırken üstten
Ormanın seyreltiği yerde.

BULANIK BİR SUDA

Ben ki dört duvar arasında yaşarım
Küçük bir sokaktan geçerim her sabah
Gökyüzü maviyse mutlu
Bulutluysa tedirgin içe dönük

Ben ki üstü morsalkım ve asma
Bir çarşıdan alışveriş ederim
Balıklara bakarım tablalarda
Denizler yosunlar güneş kırıntıları
Alanlar satanlar bağırانlar
Ölmemiş miydi bütün bunlar
Bir cam açılır perde kalkar
Annem güzel, pencerede
Bir yaprak kıpırdar içimde

Ben ki bir suyum çürümüş
Anı kalıntılarıyla bulanık
Ve herhangi biri, tüm insanlığın
Yükünü taşıyan sırtında
Derim ki sevgi günleri başlayabilir
Beklenen gemi gelebilir
Gözüm kayar açıklara rıhtımda.

MAMUT

Ansızın çıkıyorum güneşli yoldan
Görünmeden geçiyorum sessizliği
Yazlarımın eti kanı ve iliği,
Denize gidense başkası ya da ben
Dallar içinde bulduğum iskeleden.

Bu mırıltı yaşamadığım günleri
Getiriyor Babil'den Bizans'tan geri
Bir Hitit avlusunda akşamdan beri.
Oysa Mamut bir güneştir dokunduğum
Kamaşmış kemik beyazlığında diri.

PATROKLOS'UN ÖLÜMÜ VE ATLAR

Azra Erhat'a

Başka düşman şimdi gökte sonra bozgun
Bulutlar devlerle tanrılar savaşı.
Ovada Peleus'un ölümsüz azgın
Atları Troya hisarlarına karşı

Patroklos anısına bir mezar taşı
Gibi donmuş duyarlar ölümü kızgın
Tasalı kıvrık ikisinin de başı
Bir keder yonusu mermer doludizgin

Sıcak yaşlar dökerler ıslanır yele
Hamut perçem, ve kudurmuş esen yele
Yelkenlerini nasıl açarsa yalaz

Büyür öylece düşer savrulur beyaz
Yüce bir göğün altında yaprak ve su
Yüreklerine kavganın uğultusu.

AYNA LAMBA VE GECE

Yak lambamızı, boşluğundan merdiven
Altın bir çavlan gibi düşsün sofaya
Aynadan aynaya türkülerle göçen
Alev ölüleri gör atlı ve yaya.

İnce bir saman tozu döndükçe düven
Koltuğa minderlere yağsın masaya
Gel büzül eşiğinde Sonsuz'a güven
Alnını bölük pörçük yazlara daya.

Uzak gece denizlerinden savrulan
Bu liman camda, bu bağbozumu, harman,
Yine de yetmezse yaklaştır lambayı

Limonküfü saçların aynada hüznün
Seni bir yıldıza bitişik kıl payı
Dönülmez sevdalara götürsün yüzün.

ÖPÜŞ

Taflanlara dönük penceremin
Yaprak aydınlığında nar meşe
Açtım özlemlere getirilmiş
Ağzını ağzımdaki güneşe
Düşen bir damla kandı yasemin
Dilimde şiire dönerken yemiş.

Bu sevdaya tanıksın ey gece
Ey tadı canıma geçen yemiş
Yazdın ağaç yıldızdın öptükçe.

CAMBAZ

Altındaki çocukları görüyordu tel ipin üstünden,
yürüyordu iki direk arasında, elinde terazisi.
Çocuklar da onu görüyorlardı üstte, kaşlı gözlü,
parsa toplarken yüzüne bakıyorlar unutmamak ister gibi
ve ayı kadınlar gibi bayılıyordu hamamda
göbek taşına sırtüstü düşerek.
Tefin zilleri vuruyor, kırmızı yazma savruluyor rüzgârda.
Burnunda zinciri düşünce giriyordu ayı bir çocuğun
ve cambaz bulutlar arası ipinde yürürken,
– Ayağını denk al, diye bağırıyordu soluk soluğa.
Ama cambaz kayar gibi gidiyor, o yıldız senin bu yıldız benim,
göğün öteki ucunda gözden kayboluyordu.

FENER

Feneri kaldırıp geceye bakıyordu. Birine mi bakıyordu! Ne gelen var ne giden!
Savrulan çili aydınlığın taşa, sarmaşıktaki.
Böyledir hep, umut bir gölge olur ve sokulur usulca,
kıpırdar narın yapraklarında, söğüde sıçrar,
sallanır fenerin otları tarayan ışığında.
Oysa yokluğudur sadece aşkın, özlemi, kuruntusu,
patikadan kıvrılarak böğürtlenlere doğru inen.
Ay çıksa, kavalını çalsa dağa taş, dönse sürüsü!
Kim var orda! Otlar kıpırtısız, yol boş, böcekler bile uykuda.

DİLALEM ÇENGİSİ

Dilalem Çengisinin bahçesine bak, kütüklerde üzümlere bak,
salkımların türküsünü çalgısını dinle,
ki kırk telden çalarlar büyülü tanelerle.
İşte kırk gün uyuduğu, kırk gün uyanık gezdiği saray.
Korkma gir saraya! Bu duyduğun kişnemeler,
kılıç ve mızrak sesleri, adımlar, adımlar sofalarda,
yıldırmasın seni, tıka kulaklarını gürültülere!
İşte uyuduğu döşek. Başucundaki şamdanı ayakucuna,
ayakucundaki şamdanı başucuna koy!
Bir ayağın eşikten dışarda, bir ayağın içerde,
üç kez bağır: Dilalem Çengisi, Dilalem Çengisi, Dilalem Çengisi!
Uyanmazsa taş olur kalırsın, ama Cennet Suyu elinde.
Dilalem Çengisi senin, mutluluk senin, yarınlar senin.

KAF

Bezdik yüzlerini görmekten, gözlerine bakmaktan gece gündüz.
Bizi de götür, Keloğlan, padişah sarayının olduğu o kente,
Ayağımızda demir çarık, elimizde demir asa, kırk gün kırk gece,
Kimi yollarda yayan yapıldak, kimi Anka'nın sırtında,
gak deyince su, guk deyince et.

Evlerinin önü mersin.

Bıktık gölgelerinde yaşamaktan, kırıntılarıyla geçinmekten,
patlangaç kesekağıtları gibi yozlaşmış sözler duymaktan.
Bir onların ellerine bak, bir bizimkine, bizimkiler yarık.
Nicedir kazarız toprağı, toprak bize, bereket onlara,
gak deyince su, guk deyince et.

Evlerinin önü nane.

DENİZDE

Çiçek açmış ılgınların orda soyun,
Burda her iz silinir, her tutku yeni,
Köpüklenmiş mor aydınlığında suyun
Çim, uzaklarda bir balıkçı yelkeni!

Tuz kokan yamaçta yayılırken koyun,
Geride kalsın kumsal, devedikeni,
Sırtüstü gözlerin gökte, yüzükoyun
Derin suya bak, gör balıklı uçkeni

Ve açıl, duy çığlığını martıların
Tüyden hafif alır gider seni mavi.
Zaman denen o külçede bugün, yarın,

Nedir ki düşün! Hep o tohum, hep o kök.
Bir yastığa baş koyan ikizler gibi
Tek bir beşikte sallanır denizle gök.

OVADA BİR ADAM

Onu yazmak istiyordu güz güneşi inerken ovaya.
Dolaşmış olta misinası çözer gibi
çözebilse sabırla yalnızlığına giden düğümleri!
Ağusunu atıyordu acının, yoksulluğun, özlemin,
bakıyor, bir torba kemikle et elindeki.
Gözleri ve dişleri götürmüyor varmak istediği yere.
Testi suyla dolu ya da şarapla,
Neyin nesi bunun içindeki!

GÖÇ

Gök mademki ötelerde, diyordu, mademki odur bizi el ele
veren,
avuçlarda başlayıp bir denizde kaybolan geceleri,
fesleğen yaprağını koparıp sapından, ovarken iki parmakla,
yüklemeli develere gündüzü,
bir yanında sundurmalar, ev içleri, tülbentler, yazmalar,
merdiven başları, gıcırdayan kapılar,
güneşi ve komşunun bahçesini yansıtan pencere camı,
rafta işleyen çoban saatin mutfakta yaydığı
kâseler, sahanlar, bakraç, bakırı çıkmış isli tencere,
birbirine değince göçü kaldıran çingırağı yaldızlı bardakların,
öbür yanında tek servi avluda, yalnız servi, taşlar, sıcak taşlar,
damlar, duvar dipleri, kesik kulaklı köpekler,
Türkmen obası gibi gökyüzüne doğru gitmeli,
ardında yaşanmış Zaman'ın sıcaklığı
ve fesleğen yaprağından kalan koku.

KIZLA ŞEHZADE

At başını pınara indirince ũrkũyor, huysuzlanıyordu.
Bir suret vardı suda ũrpertiyle bũtũnleřen, dağılan.
“İn midir cin midir!” diyerek başını kaldırıp baktığında
kızı gũrũyordu ũehzade kavak ağacının dalında.
Pınar başı, telli kavak, dalında kız,
sanki ay doğmuş yaprakların ardından
sırma sađtan sũzũlerek suya vuruyor
ve kızın geyik kardeşi geyikçe bir kuşkuda o sıra,
gũnlũ kardeş, dili insan, eti geyik, ũç kez ۆlũmlũ,
bir çalının dibinde gۆzyařı dۆkũyordu.

EV

İlkin çevresinde dolanıyor kapalı evin.
Kum yürümüş eşiğe, otlar bitmiş betonun arasında,
tozlu camları sarmaşık örtmüş,
eski bir kundura basamakta yazdan kalma,
çürümüş ip, testi kırığı, otlar otlar.
Çarpık bir iskemle duruyor söğüdün altında,
dostluklar, giysiler, yüzler düşüyor aklına.
Biri geliyor, arkasında, bir kadın olabilir.
Dönüyor, ne gelen var ne giden, otlar otlar.

BEN Kİ HEPSİYİM

Köşeyi dönünce eski günlerin ot yüklü arabaları
çocukluğun çemberinden bana doğru açılıyor,
açılıyor çünkü biri var bu çemberi
uzatan doğrulamasına mordan sarıya.

Sarı, bir çekirge olabilir, bir dut ağacı,
binip dalına rüzgârlarını silktiğim
en ak çarşafa, sepetime boşalttığım
güneşle el ele, sisle, yaprakla.

Ben ki hepsiyim, ben ki ölüme götürürüm onları,
toplamakla geçiyor yitenleri bakışım,
diriliş her öğleden sonra bu yaz,
uzak bir gül kokusu aynada,
boyunu bükük tutsak, unutulmuş kör kandil
beyazlığında sofanın güpegündüz.

Yabanıl, göze batacak kadar açık seçik hepsi
demir parmaklığın yağmurunda, mahzun
sözcüklerinden caneriği gibi pırtlayarak
geliyorlar, çıplak yol, anadan doğma ev,
bugünün ve dünün ot yüklü arabaları,
dutları, dutlarımız.

NERDE

Orda bir söğüdün altında
ya da bir söğüdün yapraklarıyla üstten
döşenmiş başıboş havada
bir bucurgadın orda kumda,
ne düşünür insan bir söğüdün altında,
ölülerini rafa kor, dirilerin
dizlerine dokunur gözlerine bakarak,
kapılar pencereler merdivenler
tozları aydınlatan
bir çocukluk sineği,
kanadını koparır bir imgenin,
kuyruk takar bir anıya,
kayığın da söğüdü var denizin de,
söğütle baş başa uzanıp yere
bulut gölge yaprak
karışımı bir lekede
taş toprak karışımı bir döşek
beyazlığında bir şeyler düşünür
saban yolunu güneşin duyarak,
kıpırtının durduğunu görerek
durur duranda gideni görerek,

gitmek gitmek gitmek,
bu saati bozmak istiyorum
işlemesin varsın söğüdün altında,
alnımda yürüyen sabaha benzer
bu çok tüylü böcek yeter bana,
gözlerim açık uyumalı
bucurgadın orda söğüdün altında,
orda bir denizin altında,
orda bir söğütte kayıkta
altında ve üstünde bütün denizlerin.

AV

Senin ellerin çiçekten balığa
balıktan çiçeğe gidip gelir
senin ellerin bir yastıkta uyur
açık denizin bahçesinde
anemon ya da tilki

borular çalışıyor ormanda
bir avın peşindeler
bir sudan atlıyor avcılar
atlarına yan binmiş kara giysili
ince kadınlar ve düz erkekler

omuzlarını saçlarını çalılara
takıyorsun ellerini
yine ellerinle kurtarıyorsun
paramparça eteklerini
mutlusun bu sürekle avında

mutluyuz bu sürekle avında
ben yokum sen varsın
ölen ve öldüren
ellerin avcılardan tilkiye
tilkiden avcılara gidip geldikçe.

SESSİZ KIYIDA

Şiirler biter bir gün
denizkestaneleri kalır ahtapotlar
fesleğenler camların ardında

umutlar biter bir gün
bir at arabası gölgede
kısrak tayını emzirir

bütün bunları gördüm ben
kısrığı da kahveyi de asmayı da

sen kısa entarinin
anlaşılmasından habersiz
bana bakıyordun
bense yetişilmez hızla
başlanmış geceyi biçiyordum ikiye

baktım denizler bitmiş
kumsal kan içinde
kapılar gıcırtılı
yollar ince yollar çakıllı yollar
cansız parmakları gibi bir ölü elinin

gözümle gördüm bunları
sessiz kıyıda mavi
martı sesleri düşerken üstüme.

ESKİ KOLTUKTA

Güzel ne güzel
yıpranmış incelmış yüz gibi ak
köşkler ayakucumda
açıyorum kapılarını girip çıkıyorum
ölü bir bahçıvanla dikiyorum
sardunyayı saksıya, gülü
saydam gemilerin uzaktan geçtiği yola.

Tren duruyor arabalar duruyor yol duruyor
yıkanmalar duruyor gözleri sabunlu
büyümüyorlar ölümsüz çağlarını
bir çocuk kiraz ağacında bir çocuk dutta
başka nem var leyleklerin eski çıkartmalardan
doğradığı iki başlı sessizlikten başka.

Dirisin ölmekle, uzaktan uzağa
konuşmalar, eski püskü konuşmalar
duruyor gece kuşları gibi camda
bir çil basması eski zamanda
bir kız hiç bitmeyen gününde
güzel ne güzel
havuzlu bahçede eski koltukta.

BALKON

Altından balkonu çekip aldım
şimdi çocuk evlerinin böğründe
soluk bir mavilik içinde boşlukta
bakıyor durgun akşamın kanına
kuşanarak en suçsuz sadeliği,
masa sandalye ve saksılar
gözlerinden arta kalan kirpikleriyle
bir resimde duruyorlar boşlukta

tutmayın onu düşmez
bir sevginin alttan beslediği
bir meltemin eşiğinde uyuduğu
bir buluta basıyor boşlukta

geçip gidiyorum altından
bir yıldız doğuyor
bir bulutun altında boşlukta.

DAĞILARAK YAŞAMAK

Yamaçları otluk
bir dağ köyünde yaşıyor anılarım
düşlerim bir deniz kasabasında
umutlarım İstanbul'un yorgan gibi
üstüme çektiğim az tuzlu denizinde
Kızkulesi bir denizkızı
güneşleniyor kayasında
bir kadın saçlarını tarıyor
başını eğerek güneşin başaklarına koşut,
biçsem onları bir demet yapsam
Üsküdar'a götürsem
bin yıllık insanların arasında
genç orta yaşlı ihtiyar
açsam mayıs ikindisinde başlayan
yağmurun altında
bütün sırcaların kilidini

ışığa ışıkla yanıt veren
her tutum yakın bana
işte bir vapur yanaşıyor
parılıma.

HURDA VAGONLARA AĞIT

Vagonlar kara tekerleridir lodosun
geçerler denizi salapuryaların
köprüsünden, sakat çocuklar gibi
ip atlayan kızlara bakarlar yan gözle
çorap çeken oyuna girmeden önce
ve demir babaya atılan çelik halatlarla
bağlanınca iskeleye
itilirler çıkmaz sokaklarına rayların
kulaklarında bir kampana sesi
bir yılık atı sanki
zehirlenmiş bir sokak köpeği
can çekişen.

Biz bir lokum alırsız kutudan
İspiro'nun Ada'daki bahçesinden
bir yasemin fidanı seçer gibi
lokum ve yasemin iki ayrı buluttur ağızda
evin beyi bıyıklarını tarar
eski bir geyiğe başkaldırır
ya da susar iskambil oynar
görünmeyen biriyle,
piring tepsinin fırıldak gibi dönen
topacında baş döndürücü iki kahve
az şekerli, iki buz gibi su,
evcek göçülmüş odalardan sofaya
annemiz yama yapar söküük diker
sabun koksun diye çamaşırlar.

Neşterle yarılrsa da
akmayan bir su gibi durgundur düşünce
saydam kanatlı sinekler uçar üstünde
göğü ve ağaçları yansıtır
aklımız hurda vagonlara takılır
kuru dallar gibi fırtınaya dönük,
yine de güneşi bekleriz camda
güneş bahçede bizi bekler
bir gölge uzamadan durur günlerce
üvezin dibine yemişler düşer
büyükannem yer onları üfleyerek
bir yalnızlık ve gurbet
kalıntısı.

Gecenin ortasında
ışınmış bir yuvarlaktır orası
orası yerde değil gökte değil
çınçınlı saatin içinde
bir kız on altısında
gül ağacının dibinde
denizden vagonlar geçer hurda vagonlar
dönüp bakmayız bile
erkenden yatarız
güneş erkenden doğar
bağlamak için dört başını bohçanın.

ŞİİRİN ZAMAN'I

Ağaç
kuşlarını toplamış başına
bakıyordu denize bir atmacanın
avına bakışı gibi
ve sen ağacın altında
budaklı sırada
bir köşkün küllerine basıyordun
yangından sonra

güneş batabilirdi
ey gözleri sudan sarı,
ay doğabilirdi
ey gözleri geceden karanlık

ama bir kaya gibi koruyordu seni
şiirin aşınmaz Zaman'ı.

ARACI

Bağlı kollarımı çözmek kimin aklına gelir
kelepçeli o zamanlar
bir kız kaşıkla su içirir
başımı çevirince – yeter demekti bu –
kaybolurdu

büyük ağaçların gölgesiyle
geldiği çok oldu
arada bir geceleri yarı çıplak
ve daha çok
saçları uzadıkça

denize inerdik
ben yüzerdim o girmez
rıhtımdan suya bakardı
denizden çıkardım
yok

şaşırmazdım
ben onun doğumunu bilirim
doğmadan öncesini
yokluğunu.

ÖTEKİ YAZ

Öteki yaz ötemizde duruyordu
bir ev gibiydi içine girilmeyen,
gök sandık odasından
görünüyordu en çok,
yaprakların hışırtısı
güneşle vuruyordu camlarına

üstü güllerle örtülü veranda

yaz içerde biz dışarda
bize kolay hüznlerle
savrulan külleri kalmıştı mevsimin.

KİRALIK

Perili evler vardı eskiden
kimse tutmaz onları
sesler gelirdi sabaha dek
sabaha dek düğün dernek
bir mum alevi dolaşırdı camları

fıstıkların arasında beyaz
bakımsız ahşap köşkler
önlerinden korkuyla geçtiğimiz
daha çok ölüme benzer
kapılarını çalıp kaçtığımız

çakıl döşeli taflanlı yolda
yüreği küt küt atan çocukluk

şimdilerde ne gizem ne giz!

IHLAMURLAR

Unutmaya başladım oralarını
denize inen yol siliniyor
yokuşun başındaki ev
yoğurtçunun üstündeki top ağaç
balıkçı tezgâhları çarşıda
soluyor önce sonra siliniyor

hızla giden bir araçtan
bakıyormuşum gibi görünüm
uzaklaşıyor önce sonra siliniyor

uçuyor gün geçtikçe resim

eksilmeyen bitmeyen sadece
gittikçe daha baygın daha dirençli
kokusu mayısta ıhlamurların.

BİR GEMİ

Bir gemi neden giderse engine
neden uzunsa marşandiz,
rıhtımlar istasyonlar limanlar
neden yüklüyse doluysa,
neden şişerse öpüşmenin
dudakta kalan yeri
o ısıruk beklenmedik gül
o kan pıhtısı yalnızlık
o başıbozuk tutku
nedense ondan
ondan işte sadece ondan
içimdeki gariplik
gökteki bu morluk akşamüstü.

YİNE YAPRAKLAR

Yine yapraklar yine güller
yine güneşli yollarda yaz
yine küçük odalarda yalnızlık

benim de öyle gecelerim vardı
mavi bir deniz gibi
aşardı başımdan ay ışığı

benim de ellerim vardı
ince uzun beyaz
dokunurdum yoklardım
kapılar açılırdı önümde
içim içime sığmaz

bir kül bırakarak geçti mevsimlerim
güller yeniden açtı
uzak bir yıldız gibi kaldı
küçük odaların yalnızlığı.

RÜZGÂR

Bizim evdeymişiz İstanbul'da
yazmış bahçedeymişiz
bir kedi dolaşüyor ayakaltında
yemeklere sokuyor burnunu kovuyoruz
sıçrayarak kaçıyor otların arasından,
bir çalgı alıyorum elime
oysa ben çalgı çalmasını bilmem
ben çalgı çalmasını bilmem,
birden seni görüyorum yanı başımda
ölmemişsin daha
bizimkiler hepsi sağ
konu komşu tamam,
bir rüzgâr esiyor dağdan
arkamızdaki mor dağdan
bütün ağaçlar sallanıyor.

OKTAY RİFAT (Trabzon, 10 Haziran 1914 - İstanbul, 18 Nisan 1988) Şair, romancı, oyun yazarı.

Tam adı Ali Oktay Rifat. Kendisi almadığı ve kullanmadığı halde bazı kaynaklarda soyadı “Horozcu” olarak geçer. Şair ve dilci Sâmih Rifat ve Münevver Hanım’ın oğlu. Ali Rifat Çağatay (amca) ve Ali Fuat Cebesoy’un (dayı) yeğeni; Nâzım Hikmet (teyze oğlu) ve Mehmet Ali Aybar’ın (kardeş torunu) kuzenidir. Yazar ve çevirmen Samih Rifat oğludur. İlkokulu Ankara’da okudu (1927); Ankara Erkek Lisesi’nden (1934) sonra AÜ Hukuk Fakültesi’ni bitirdi (1937). Hukuk doktorası için Maliye Bakanlığı tarafından Paris’e gönderildi; üç yıl Sorbonne Üni. Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne devam etti, ancak savaş nedeniyle doktorasını tamamlamadı. Bir süre Maliye Bakanlığı’nda ve Basın Yayın Genel Müdürlüğü’nde çalıştıktan sonra avukatlık yaptı; Devlet Demiryolları’ndaki “Birinci İşletme avukatlığı” görevinden (1961-73) emekliye ayrılarak İstanbul’a yerleşti. İlk eşi Türkân Hanım’ın ölümünden sonra Sabiha Hanım ile evlendi; bu evliliğinden Samih Rifat adında bir oğlu var. Mezarı Karacaahmet’tedir.

İlk şiiri (“Eza”) 15 Aralık 1936’da *Varlık*’ta (83. sayı) çıktı. Şiir ve yazılarını daha çok *Varlık*, *Aile*, *Yaprak*, *Yeditepe*, *Yeni Dergi*, *Gösteri*, *Adam Sanat* dergilerinde yayımladı. Hece ölçüsüyle yazdığı, “kafiye” ve “redif” gibi kuralların gözetildiği, içerik olarak genç bir şairin duygusal etkilenmelerini yansıtan ilk şiirlerinden sonra, başta Baudelaire olmak üzere Fransız sembolistlerinden etkilenen şiirler yazdı. Daha sonra geleneksel şiire karşı çıkışın “manifestosu” sayılabilecek yeni biçimli ilk şiiri “Ağaç”ı (Orhan Veli’yle birlikte) yayımladı: (“Ağaca bir taş attım; / Düşmedi taşım, / Düşmedi taşım. / Taşımı ağaç yedi; / Taşımı isterim, / Taşımı isterim!”, *Varlık*, 15 Eylül 1937). Geleneksel şiirin “vezin”, “kafiye” gibi kuralları ve söz sanatlarının, çağımız bireyinin duygu ve düşünce dünyasını yansıtamayacağı düşüncesiyle “serbest şiir”e yönelerek “küçük insan”ın gündelik yaşantısına, “sıradan” olaylara yer verdi. O. V. Kanık ve M. C. Anday ile birlikte çıkardıkları *Garip* adlı şiir kitabının imzasız “önsöz”üyle Türk şiirindeki ilk devrimci dönüşümü gerçekleştirerek “Garip Hareketi”ni başlattı. Orhan Veli imzasıyla yayımlanan bu önsözde, o güne dek geçerli tek ölçü olarak kabul edilmiş olan geleneksel şiirin katı biçim kurallarına karşı çıkılırken içerik olarak da “yeni şiirin” gündelik yaşamın kimi konu ve duyarlıklarına yer vermesi gerektiği savunuluyordu.

Eşi Sabiha Hanım'a adanmış toplam yedi şiirden oluşan ilk kitabı *Güzelleme*'den bir yıl sonra yayımladığı *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler* adlı kitabıyla geleneksel şiirin dokunulmaz ve bütünüyle hayaller dünyasında soluklanan şiirini gündelik yaşamın içine taşıyarak "yaşayan" bir şiire dönüşmesini sağladı. O. Rifat, yeni şiirin en başarılı örneklerini verdiği kabul edilen bu kitaptaki şiirlerde daha önce şiire giremeyen "sıradan insan"ın nesneler ve doğa görünüşleri (ekmek, defter, potin, lavanta çiçeği, ağaç, bulut, gökyüzü, su, deniz) karşısındaki tepki ve duygulanımlarını yansıtır. Dize ve anlatım arasında organik bir bütünlük sağlanan şiirlerdeki sözcükler bile, önce birim olarak dizenin, sonra da yapı olarak şiirin ayrılmaz parçalarıdır. *Yaşayıp Ölmek, Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler*, şiire "gündelik dil"in girişi, yarım ve tam uyakların ve kimi halk deyişlerinin başarıyla kullanılması bakımından da dikkat çekicidir; yaşamdan derlenen kimi ayrıntılar konuşulan dille ifade edilerek yeni bir bireşime varılır. Ayrıca geleneksel şairlerden farklı olarak, çağına tanıklık etmek gibi yeni bir duyarlılıkla İkinci Dünya Savaşı'nın özellikle çocuklar üstündeki etkilerini de şiirleştirmiştir ("Polanyalı Çocuklar", "Uçaklar").

Aşağı Yukarı ve *Karga ile Tilki* adlı şiir kitaplarında ağırlıklı olarak Garip şiirini sürdürmekle birlikte toplumsal konulara yer vermesiyle kuşağının öteki şairlerinden farklı bir içeriğe yönelir. Örneğin *Aşağı Yukarı*'daki "Ramazan" adlı şiir ("Bir girmiş ramazan / Giriş o giriş / Beş yıldır ramazan / On yıldır ramazan / Ramazan efendim ramazan"), Orhan Veli'nin, "Kitabe-i Sengi Mezar" adlı şiiri gibi sembol niteliği kazanarak Garip şiirinin tipik özelliklerini taşısa da, Oktay Rifat, "Sabah Türküsü", "İstanbul Türküsü", "Ağa Tekerlemesi", "Çocuğun Dişleri", "Uludağ Sokak Satıcıları" ve özellikle "İstanbul Şiiri" adını verdiği uzun şiiriyle Garip şiirinin başlardaki esprili dilinden görece uzaklaşarak sınıfsal çelişkilerden kaynaklanan toplumsal sorunları şiirin gündemine taşır. Gerek *Aşağı Yukarı*, gerekse *Karga ile Tilki* adlı şiir kitaplarında ezilen sınıfın yanında yer alan şiirleriyle eleştirel anlatıma yönelmiş bir şairdir artık ve bu konuları öne çıkaran şiirleriyle insanın direnişini örnekler; insanı yaşamaya, yaşadığı süreçte onurlu direnişiyile ayakta durmaya, özgürlük tutkusuna ve özgürlük uğruna verilen mücadelede desteğe çağırır. Ezilen, yoksulluk ve yoksunlukla yaşamaya çalışan insanların yaşamından derlenen bu şiirlerde, abartı ve slogandan uzak, olguları kendi gerçekliği içinde yansıtır. *Karga ile Tilki*'de yer alan ve daha yayımlandıkları yılda ünlenen "Ahmet" ve "Mehmet

Bey" adlı şiirlerinde gerek şiir kavramı ve poetikası, gerekse şiirinin taşıdığı içerik bakımından sanatını "güzel bir dünya düşü"nün, yoksulluk ve sömürünün yaşanmadığı bir dünyanın mücadelesine adamıştır. Bu dönemdeki şiirlerinden gene konuşulan dilin olanaklarından, halk deyişlerinden, yerel motiflerden, tekerlemelerden ve kara mizah öğesinden yararlanmıştı.

Karga ile Tilki'den iki yıl sonra yayımlanan *Perçemli Sokak* adlı kitap içerikte olduğu kadar biçimde de başkalaşan özellikleriyle Oktay Rifat şiirinde yeni bir dönemin başlangıcını oluşturur. Garip hareketinin çıkışıyla kıyaslandığında çok farklı bir poetikanın dile getirildiği bir şiir yaklaşımı ("Önsöz") ve bu yaklaşımı örnekleyen şiirlerin yer aldığı *Perçemli Sokak*, başta Oktay Rifat'ın kendisi olmak üzere kimi eleştirmenler tarafından İkinci Yeni şiirini önceleyen/başlatan bir şiir kitabı olarak da değerlendirilmiştir. *Perçemli Sokak*'ın "önsöz"ünde, dil, konuşma dili, gerçek, gerçeklik, görüntü, imaj gibi kavramlardan yola çıkarak bu konulardaki görüşlerini özetleyen Oktay Rifat şu sonuca ulaşır: "... Ama biz gerçeğe olan ilgimizi de yitirmişizdir. Çünkü gerçeğe alışmışızdır. Gerçeğin gündelik düzenini değiştirmek, yahut başka bir açıdan bakabilmek elimizde olsaydı, değişikliği, kelimelerin gündelik konuşma dilindeki gündelik düzeninde yapmak bize bu açıyı sağlayacak, birbirine yabancı sanılan kelimelerin karşılıklı ışığında gerçek unuttuğumuz yüzüyle çıkacaktır karşımıza." Bu "önsöz" ya da "manifesto"nun ardından başlıkların yalnızca numara verilerek oluşturulduğu 41 şiir yer alır. "I" numaralı şiir, Oktay Rifat'ın yeni şiir tavrını biçim ve içerik olarak örneklemesi bakımından tipiktir. *Perçemli Sokak*'ın "önsöz"ünden önce yer alan "Ahmet'e" başlıklı şiir ise bir önceki kitap *Karga ile Tilki*'nin "Ahmet"iyle bir tür vedalaşma niteliğindedir ve Oktay Rifat, söz konusu şiiriyle, şiirinde bir dönemin kapanıp yeni bir dönemin açıldığını açıkça ilan eder.

Eleştirmenler, Oktay Rifat'ın, *Perçemli Sokak*'la birlikte kapalı bir şiire yöneldiği değerlendirmeleri başta olmak üzere, şiir dilindeki anlamsız, hatta saçma tercihler aracılığıyla bütünü bireyci bir şiir yazdığını ileri sürmüşlerdir. Örneğin, *Perçemli Sokak*'ın I numaralı şiirinin sonunda yer alan "Telgraf tellerinde gemi leşleri" dizesi, genel olarak İkinci Yeni şiirinin ne ölçüde "anlamsız", "saçma", "kendi küçük dünyasında yaşayan" bir şiir olduğu yolundaki iddiaların "örnek dizesi" olarak sembol niteliği kazanmıştır. Oysa Oktay Rifat'ın tek yapmak istediği, *Perçemli Sokak*'ın "önsöz"ünde de tartışma ya da yanlış değer-

lendirmelere yer bırakmayacak ölçüde belirttiği gibi, gerçeğin gündelik düzenini değiştirerek onu unuttuğumuz yüzüyle karşımıza çıkar-maktır. İçerik açısından bakıldığında, Oktay Rifat'ın önceki kitapların-da yer alan toplumsal ağırlıklı konulara *Perçemli Sokak* adlı kitabında rastlanmamasının gerekçelerini ise Oktay Rifat'ın bireyci şiirden yana tavır almasından çok, şiirinin güncelle kopan bağlarında aramak ge-rekir. Oktay Rifat, insan ve şair olarak gelişim süreci içinde, düşünsel planda, "gelecek güzel günlerin" umulandan belki de daha uzak bir zamanda gerçekleşeceğini görmekle birlikte, sanatsal planda da, gün-celin şiire düşman karakterini keşfetmiştir. Oktay Rifat, şiirinde yeni bir dönemi başlatan *Perçemli Sokak* adlı kitabıyla şiir serüveninin ilk yıllarındaki gençlik coşkularından uzaklaşmakla birlikte, kendini top-lumsal planda yaşanan heyecandan da uzak tutarak sanatın, şiirin ve insanın sorunlarında derinleşerek gerçeği ve anlamı iletmede dilin ye-ni olanaklarını aramaya koyulmuştur. Oktay Rifat'ı, kuşağının öteki şa-irlerinden de keskin çizgilerle ayıran bu yöneliş, şiirin içerik ve biçim araştırmalarını öncelikle ele alan ve bu tutumunu her yeni kitabında daha ileri aşamalara taşıyan bir şair olarak onun modern Türk şiirinin ustaları arasına yerleşmesini sağlamıştır.

Oktay Rifat şiirinin geçirdiği kabuk değişimi *Perçemli Sokak*'tan son-ra da sürmüş, *Perçemli Sokak*'la başlatılan gerçek ya da anlamı, unuttu-ğumuz yüzüyle gün yüzüne çıkarmak yolundaki deneme, araştırma, dil ve imge deneyleri *Âşık Merdiveni* adlı kitabında ağırlıklı olarak yer almıştır. Ancak gerek genel planda İkinci Yeni şiirine duyulan tepkiler, gerek şiirde gerçek ya da anlamı "yeni yüzü"yle ortaya çıkarma çabası-nın sadece dil düzeyinde girilen denemelerle sınırlı kalması, gerekse 1960'lı yıllarla birlikte yeniden hareketlilik kazanan toplumsal muha-lefet, Oktay Rifat'ı, bir manifestoyla ilan ettiği şiir çizgisinden bir ölçü-de uzaklaştırmıştır. Dolayısıyla yeni dönemin ilk kitabı, daha adından başlayarak son derece açık ve anlaşılır bir mesajla yüklüdür: *Elleri Var Özgürlüğün*. Bu kitap şairin yeniden toplumsal temalara yöneldiği bir kitap olmakla birlikte, artık *Aşağı Yukarı* ve *Karga ile Tilki*'nin toplum-sal temalarını işleyen Oktay Rifat değildir. *Elleri Var Özgürlüğün*, başta umutsuzluk olmak üzere, hemen hemen bütün şiirlere karamsarlık ya da kötümserlik halinde sinmiş olan gerçekçi içerik ve dil düzeyinde imgeye yaslanan seçimiyle gene belli kapalılıklar taşıyan şiirlerin yer aldığı bir kitaptır ve bu yönüyle de her şeyden önce şiirsel değerleri ortaya çıkarır. Oktay Rifat'ı güncelin tehlikelerinden uzaklaştırarak

Perçemli Sokak ve *Âşık Merdiveni*'ne taşıyan gerekçeler hâlâ geçerlidir ve ancak bu kitapta düz, doğrudan ya da kimi beylik gerçeklikleri yüksek sesle dile getiren bir şiir yerine, alçak sesle söylenen, içeriği dolaylı yoldan ileten bir şiir tavrı gözlenir. Şair, hayatı evrensel planda kavrayan kimi şiirlerinde yine insanın güzel günlere kavuşacağı yolundaki iyimserliğini korumaktadır. *Elleri Var Özgürlüğün*'de mitolojiden de yararlanmış ve bazı değerleri dolaylı bir anlatımla çağımızla ilişkisi içinde yansıtmıştır. *Elleri Var Özgürlüğün* adlı kitabının Oktay Rifat şiir serüvenindeki bir başka özelliği, kitaptaki şiirlerin kimi zaman tümce uzunluğunda satırlarla yazılmış olmasıdır.

Şiirler, her tür dayanak ve fazlalıktan arınmış, şiiri, insanoğlunun kuracağı barış ve sevgi içinde yaşanacak dünyanın tek ve güzel dili olarak yücelten şiirlerin yer aldığı bir kitaptır ve Oktay Rifat şiirinin dördüncü dönemini oluşturur. Bu yeni dönem daha sonra *Yeni Şiirler*, *Çobanlı Şiirler* ve *Bir Cıgara İçimi* adlı kitaplarında bazı değişiklikler dışında kalıcı olacak, Oktay Rifat'ı, geçirdiği onca şiir deneyinden sonra durmuş oturmuş ve son derece kendinden emin bir söylemle *Elifli*, *Denize Doğru Konuşma*, *Dilsiz ve Çıplak* ve *Koca Bir Yaz* adlı şiir kitaplarıyla ustalık katına taşıyacaktı. *Şiirler*, alttan alta duyurduğu yaşamın evrensel plandaki kavranışına yönelik iyimserliğin tersine, genelde yalnızlığın, iletişimsizliğin, giderek de mutsuzluk ve umutsuzluğun öne çıktığı bir kitaptır. Kimi zaman büyük kentte, kimi zaman da kırsalda yaşayan bireye yansıyan tek gerçeklik boşluk ve hiçlik duygusudur. İçerikte yaşanan söz konusu bu indirgeme, şiirlerin biçimine, dil ve imge seçiminin yanı sıra söyleme de yalınlık olarak yansır. *Yeni Şiirler*, Oktay Rifat'ın tarihe, özellikle de Osmanlı tarihine yöneldiği bir kitaptır ve görünürdeki bu özelliğinden daha önemli olarak şairin zaman kavramını arayan, sorgulayan şiirlerin toplamından oluşur. *Yeni Şiirler*'de yer alan "Fatih ve Elma" ve özellikle "Fatih ve Zaman" adlı şiirler söz istifi, dize seçimi ve kusursuz yapı gibi özelliklerinin yanı sıra şairin yaşamı kavrayışıyla da (zaman-uzam-anlam ya da gerçek) ne kadar bilge bir tutuma ulaşmış olduğunu örnekler. Oktay Rifat şiirinde, ilk şiirlerinden başlayarak önem ve ağırlığını korumuş olan görüntü öğesi, bu kitapta kimi zaman fotografik, kimi zaman da sinemasal özellikler kazanarak daha etkili bir düzleme taşınmıştır.

Çobanlı Şiirler ve *Bir Cıgara İçimi* adlı kitaplarıyla yeniden yaşanan zamana dönen Oktay Rifat, şiir dilinde ulaştığı ustalık ve yalınlığı, söz konusu kitaplara ulaşıncaya kadar geçirdiği bütün dönem ve deneyler-

den izler taşıyarak günün duyarlılığıyla yeniden kurar. Giderek daha du-
ru, daha yumuşak bir söylem kurmaktan yanadır. Doğa ve başta insan
olmak üzere, doğayı oluşturan her şey pastoral özellikleriyle yansır.
Öte yandan birey (şair), çelişki, açmaz ve bunalımlarını aşmış, yaşama,
çekildiği köşesinden, zaman ve mekândan bağımsız bir dinginlikle
bakmaktadır. 1980’de yayımlanan *Elifli*, bu zaman ve mekândan bağım-
sız, dingin ruh halini bir üst düzeyde ve daha kalın çizgilerle vurgula-
yan bir kitaptır. *Elifli*’deki şiirler, daha başlıklarıyla birlikte, neyi anla-
tacağının ipuçlarını verir gibidir ve bir sonraki aşamada “görünüm”
başlığının kullanımıyla (“Fesleğenli Görünüm”, “Yıldızlı Görünüm”) şiir
aracılığıyla enstantaneler ya da tablolar yaratır (“Başını Sallayan
At”, “Ovada Bir Adam”, “Hasırda Bir Adam”). *Elifli*’den sonra ikişer yıl
arayla yayımlanan *Denize Doğru Konuşma* ve *Dilsiz ve Çıplak* ise aynı şi-
ir tutumunu, dilin ulaşabileceği en son yalınlık düzeyinde temsil eden
kitaplar olarak değerlendirilebilir. Ölümünden önceki son kitabı *Koca
Bir Yaz*, *Çobanlı Şiirler*’den başlayarak Oktay Rifat şiirinin özünü oluşturan
yaşamı bilgece kavrayış yaklaşımını, belirgin bir hüznle çok fark-
lı düzlemlerden yansıtır.

Şiirlerinde ulaştığı ustalık düzeyini kolayca kaçmayan edebiyat
yaklaşımıyla romanlarında da tutturabilen Oktay Rifat’ın romanları,
taşıdıkları öneme rağmen şairliğinin gölgesinde kalmıştır. 1975 Türki-
ye’sinde İstanbul’un aydınlık çevresinde geçen ilk romanı *Bir Kadının
Penceresinden* (1976), üç çocuk annesi bir genç kadının genç bir devrim-
ciyle yaşadığı aşkı anlatır; kadının dar bakış açısından taşmamaya
özen göstererek kişisel dramları yansıtırken, söz konusu dönemde
Türkiye’de yaşanan toplumsal drama da belirginlik kazan-dırır. *Bir
Kadının Penceresinden*, “Türk romanı içinde hem kurgusu hem kişi olu-
şumu hem ortaya attığı etik sorgulamalar nedeniyle 70’li yılların en
önemli yapıtlarından biridir (Güven Turan)”. İkinci romanı *Danaburnu*
(1980) için Oktay Rifat’ın şu sözleri, onun roman konusuna yaklaşımını
da özetler niteliktedir: “Romanın başlıca özelliği, bence, bir imgelem
ürünü olmasıdır. Kimi büyük romancılar, sözgelimi Stendhal, *Kırmızı
ve Siyah*’ı geçmiş bir olaya dayandırdığını söyler. Ne var ki iki satırlık
geçmiş bir olaydan koca bir kitap çıkarmak ancak uydurma gücüne,
başka bir deyişle imgelem gücüne dayanmakla başarılır. Nitekim ben
de *Danaburnu*’nun temel olayını yıllarca önce *Hürriyet* gazetesinde gör-
müştüm. Anlattığım cinayet geçmiş bir olaya dayanıyor. Ama kitabım
tümüyle uydurmadır. Unutmamak gerekir ki yaşamın kendisi sanat

değildir. Yaşamı sanata dönüştüren sanatçıdır, yorumudur." Aynı roman için Güven Turan, "Yapıt, kişiler üzerine etik bir sorgulama getirmeden, bir çağ eleştirisi olma özelliği taşıyor. Burada, kişiler yerine doğrudan çağ ortaya çıkartılıyor ve çağ yargılanıyor" diyerek *Danaburnu*'ndaki yaklaşım farklılığını saptar. Son romanı *Bay Lear* ise Joyce'un bilinç akışı tekniğinden yola çıkarak, kişileri, düşünen varlıklar olarak ele almakta ama anlatmak yerine göstermektedir. Oktay Rifat'a göre, iki tür düşünce vardır: Biri sözcüklerle gelişen düşünce, öteki olaylar ve nesnelerle kurduğumuz ilişki sonrasında oluşan düşünce; bu bağlamdan bakıldığında, "iç monolog ve düş, özellikle uyanırken görülen düş" *Bay Lear*'ın başlıca konusudur.

Roman ve oyunlarının yanı sıra resim sergileri de açmış olan Oktay Rifat'ın, *Kadınlar Arasında* (1948) "Oyun İçinde Oyun" (1949), "Birtakım İnsanlar" (1960), "Atlar ve Filler" (1962); "Çil Horoz" (1964), "Zabit Fatma'nın Kuzusu" (1965); "Yağmur Sıkıntısı" (1969), "Dirlik ve Düzenlik" (1975) adlı oyunları sahnelenmiştir. Şiirlerinden seçmeler R. Christie ve R. McKane tarafından İngilizceye çevrilerek *Voices of Memory* adıyla yayımlanmıştır (1994).

Ödül: *Karga ile Tilki* ile 1955 Yeditepe Şiir Armağanı; *Şiirler* ile 1970 TDK Şiir Ödülü; *Bir Cığara İçimi* ile 1979 Sedat Simavi Vakfı Edebiyat Ödülü; *Yağmur Sıkıntısı* ile 1970 Ankara Sanatseverler Derneği Yılın En İyi Oyunu Ödülü ve 1970 TRT Sanat Ödülleri Yarışması (başarı ödülü); *Danaburnu* ile 1981 Madaralı Roman Ödülü; *Dilsiz ve Çıplak* ile 1984 Necatigil Şiir Ödülü.

Yapıtları: Şiir: *Garip*, (şiir hakkında düşünceler ve Melih Cevdet, Oktay Rifat ve Orhan Veli'den seçilmiş şiirler) İst.: Resimli Ay Mtb., 1941; *Güzelleme*, Ank.: Çankaya Mtb., 1945; *Yaşayıp Ölmek*, *Aşk ve Avarlık Üzerine Şiirler*, İst.: Marmara Kitabevi, 1946; *Aşağı Yukarı*, İst.: Yeditepe, 1952; *Karga ile Tilki*, İst.: Yeditepe, 1954; *Perçemli Sokak*, (resimleyen: R. Güran) İst.: Yeditepe, 1956; *Aşık Merdiveni*, İst.: Yeditepe, 1958; *İkilik*, (*Aşağı Yukarı* ve *Karga ile Tilki*) İst.: Çan, 1963; *Elleri Var Özgürlüğün*, İst.: De, 1966; *Şiirler*, Ank.: Bilgi, 1969; *Yeni Şiirler*, İst.: E, 1973; *Çobanıl Şiirler*, İst.: Koza, 1976; *Bir Cığara İçimi*, İst.: Ada, 1979; *Elifli*, İst.: Ada, 1980; *Denize Doğru Konuşma*, İst.: Adam, 1982; *Dilsiz ve Çıplak*, İst.: Adam, 1984; *Koca Bir Yaz*, İst.: Adam, 1987; *Bütün Şiirleri I, II, III*, İst.: Adam, 1999-2000.

Oyun: *Birtakım İnsanlar*, İst.: Varlık, 1961; *Kadınlar Arasında*, Ank.: MEB, 1966; *Yağmur Sıkıntısı* (*Toplu Oyunlar*: *Birtakım İnsanlar*, *Kadınlar Arasında*, *Atlar ve Filler*, *Çil Horoz*, *Yağmur Sıkıntısı*), İst.: Adam, 1988.

Roman: *Bir Kadının Penceresinden*, Ank.: Bilgi, 1976; *Danaburnu*, İst.: Adam, 1981; *Bay Lear*, İst.: Adam, 1982.

Deneme: *Şiir Konuşması (Bütün Yazıları)*, İst.: Adam, 1992.

Çeviri: *Sevda Hekim* (Molière), Ank.: MEB, 1943; *Bir Kapı ya Açık Durmalı ya Kapatılı* (A. de Musset; O. V. Kanık ile), Ank.: MEB, 1943; *İlk Aşk* (I. S. Turgenyev; E. Güney ile), Ank.: MEB, 1944; *Klara Miliç* (I. S. Turgenyev; E. Güney ile), Ank.: MEB, 1944; *Mutlak Peşinde* (H. de Balzac; Sabiha Rifat ile), Ank.: MEB, 1945; *Gecenin Sonu* (F. Mauriac), İst.: Uğur Kitabevi, 1945; *Louis Lambert* (H. de Balzac), Ank.: MEB, 1946; *Modesto Mignon* (H. de Balzac), Ank.: MEB, 1947; *Şanlı Aşıklar* (Molière), Ank.: MEB, 1950; *Batıdan Şiirler*, (M. C. Anday ve O. V. Kanık ile) İst.: Yeditepe, 1953; *Kanaldaki Ev* (G. Simenon), İst.: Varlık, 1959; *Elektra* (J. Giraudoux), Ank.: MEB, 1959; *Latin Ozanlarından Çeviriler*, İst.: Çan, 1963; *Yunan Antologyası*, İst.: Çan, 1964; *Yunan Antologyası ve Latin Ozanlarından Çeviriler*, İst.: Adam, 1986; *Gece Yazı/Çeviri Şiirler*, (S. Rifat ile) İst.: Yapı Kredi, 1994.

Kaynaklar: *BF* (1999; oğlu Samih Rifat tarafından); Acaroğlu, 219-220; Necatigil, *İsimler*, 313-314; Karaalioğlu, 402-403; Kurdakul, *Sözlük*, 462-464; Özkırımlı, *TEA*, III, 926-927; M. Kutlu, "Horozcu, Oktay Rifat", *TDEA*, IV, 254-255; Yusufçuk, "Oktay Rifat Özel Sayısı", Ekim 1980; D. Hızlan, "İnsana İnanırım, İnsana İnanmışım İçin de Kendime Güvenirim" (söyleşi), *Gösteri*, S. 1 (Aralık 1980); F. Edgü, "Oktay Rifat Şiirinden Ders Notları", *aynı yerde*; T. Uyar, *Bir Şiirden*, İst., 1983; E. Ercan, *Şair Çünkü Onlar*, İst., 1990; *Oktay Rifat Kitabı*, İst., 1991; S. İleri, "Rifat, Oktay", *DBİA*, VI, 334-335; F. Türe (haz.), *Bir Usta Bir Dünya: Oktay Rifat*, İst., 1994; *Oktay Rifat İçin Sempozyum ve Belgeler*, İst., 1999; C. Süreya, "Oktay Rifat'ın Şiir Çizelgesi", *Toplu Yazılar I*, İst., 2000, s. 84-93; ay, "Oktay Rifat'ın Şiirinde Fırsat Rantı", *aynı yerde*, s. 187-191; ay, "Oktay Rifat'ın İlk Şiirleri", *aynı yerde*, s. 345-351.

Tanzimattan Bugüne Edebiyatçılar Ansiklopedisi, YKY

Şiirlerin Yer Aldığı Kitaplar

Bütün Şiirleri I - II (YKY, 2007)'den seçilmiştir.

Yaşayıp Ölmek Aşk ve Avarelik Üstüne Şiirler (1. basım: 1946
Marmara Kitabevi)

Hayranlık • 13 • Uçaklar • 14 • Benim Yârim • 15 • Tecelli • 16 •
Eski Zaman • 17

Aşağı Yukarı (1. basım: 1952, Yeditepe Yayınları)

Karım • 18 • Farelerle İnsanlar • 19 • Yalancı Dolma • 20 •
Uludağ Sokak Satıcıları • 21 • Fadik ile Kuş • 22

Karga ile Tilki (1. basım: 1954, Yeditepe Yayınları)

Kadeh • 27 • Telefon • 28 • Çıplak Bir Adam • 30 • Karga ile Tilki • 32

Perçemli Sokak (1. basım: 1956, Yeditepe Yayınları)

II • 39 • XII • 40 • XXXI • 41 • XLI • 42

Âşık Merdiveni (1. basım: 1958, Yeditepe Yayınları)

İbibik • 43 • Yaylada • 44 • Eşik • 45

Elleri Var Özgürlüğün (1. basım: 1966, de Yayınevi)

Yedi Dağın Ardındaki • 46

Şiirler (1. basım: 1969, Bilgi Yayınevi)

Gündüze Geceye Özlem • 48 • İslî Alinyamız • 49 • Tenteli Araba • 50 •
Eski Mühürler • 51 • Yağmurlar • 52 • Büyük Zaman • 53 •
Ziller Davullar • 55 • Mayıs Girer • 56 • Bin Kılıkta • 57 • Rüzgârlı • 58 •
Yan Yana Başlarımız • 59

Yeni Şiirler (1. basım: 1973, e Yayınları)

Sen Yalnızlığında VII • 60 • Bir Aşka Vuran Güneş • 61 •
Nara Benzerdin • 62 • Hoyrat Bir Yastığa • 63 • Işıklar Yandı • 64 •
Kızlar • 65 • İlkyaza Giriyoruz • 66 • Elçiler • 67 • Batak • 69 •
Bu Soğuma • 70 • Yine Bu Sabah • 71 • Ve İhtiyar Yalının • 72 •
Sustuğu Saatte • 73 • Mısır Dönüşü • 74 • 1509 Depremi • 75 •
Fatih'in Resmi • 76 • Hürrem Sultan'a Gazel • 77

Çobanlı Şiirler (1. basım: 1976, Koza Yayınları)

Bulut • 78 • Çift Sürenler • 79 • Basmalar • 80 • Ay Işığı • 81 •
Dağ Yolundaki Kız • 82 • Bulanık Bir Suda • 83 • Mamut • 84 •
Patroklos'un Ölümü ve Atlar • 85 • Ayna Lamba ve Gece • 86

Bir Cıgara İçimi (1. basım: 1979, Ada Yayınları)

Öpüş • 87 • Cambaz • 88 • Fener • 89 • Dilalem Çengisi • 90 • Kaf • 91

Elifli (1. basım: 1980, Ada Yayınları)

Denizde • 92 • Ovada Bir Adam • 93 • Göç • 94 • Kızla Şehzade • 95
• Ev • 96

Denize Doğru Konuşma (1. basım: 1982, Adam Yayınları)

Ben ki Hepsiyim • 97 • Nerde • 98

Dilsiz ve Çıplak (1. basım: 1984, Adam Yayınları)

Av • 99 • Sessiz Kıyıda • 100 • Eski Koltukta • 101 • Balkon • 102 •
Dağılarak Yaşamak • 103 • Hurda Vagonlara Ağıt • 104 •
Şiirin Zaman'ı • 106 • Aracı • 107

Koca Bir Yaz (1. basım: 1987, Adam Yayınları)

Öteki Yaz • 108 • Kiralık • 109 • İhlamurlar • 110 • Bir Gemi • 111 •
Yine Yapraklar • 112 • Rüzgâr • 113

SEÇME DENEMELER, YAZILAR RÖPORTAJLAR

Nurullah Ataç

Gene Yalnızlık - Seçme Denemeler

Memet Fuat

Güzelin Yararlısı - Seçme Denemeler

Yaşar Kemal

Neredesin Arkadaşım - Seçme Röportajlar

Sevmek, Sevinmek, İyi Şeyler Üstüne - Seçme Yazılar

Cemal Süreya

Türkçe Bilenin İşi Rast Gider - Seçme Denemeler

Nermi Uygur

Denemeci - Seçme Denemeler

SEÇME ÖYKÜLER

Sabahattin Kudret Aksal

Saatler

Sabahattin Ali

Kamyon

Selçuk Baran

Öğle Saatleri

Vüs'at O. Bener

Havva

Füruzan

Yaz Geldi

Tarık Dursun K.

Sevmek Diye Bir Şey

Yaşar Kemal

Yolda

Nezihe Meriç

Zor Yokuşu

Orhan Pamuk

Ben Bir Ağacım

Marcel Proust

Kıbarlar Âlemi - Kayıp Zamanın İzinde

Ömer Seyfettin

Türkçe Reçete

Haldun Taner

Küçük Harfli Mutluluklar

Tomris Uyar

Metal Yorgunluğu

SEÇME ŞİİRLER

Gülten Akın

Deli Kızın Türküsü

Sabahattin Kudret Aksal

Ne Tuhaf

Özdemir Asaf

Dokuza Kadar On

Ece Ayhan

Şiirimiz Mor Külhanidir Abiler

İlhan Berk

Bir Yeryüzü Tanığı

Edip Cansever

Gelmiş Bulundum

Fazıl Hüsnü Dağlarca

Dağ Uykusu

Metin Eloğlu

Nedirçik Yavrusu

Nâzım Hikmet

Henüz Vakit Varken Gülüm

Behçet Necatigil

Eski Sokak

Oktay Rifat

Bir Aşka Vuran Güneş

Cemal Süreya

Üstü Kalsın (haz. Doğan Hızlan)

Turgut Uyar

Göğe Bakma Durağı

Orhan Veli

Sakın Şaşıрма

